

Crosstalk – Informator,

(Pomoce i Materiały dla Prowadzących Zajęcia)

Poruszające Historie i Gender

Przełamując stereotypy kobiet i mężczyzn w mediach

Niniejszy informator powstawał w 2009 i 2010 roku jako wspólny projekt partnerów z Polski, Austrii i Niemiec, w ramach programu Unii Europejskiej *Uczenie się przez całe życie* (ang. *Lifelong Learning Programme* - LLP). Grupa robocza opracowała i przetestowała program kursu do zastosowania przez lokalne inicjatywy medialne, korzystając z doświadczeń partnerów z Niemiec, Węgier, Finlandii, Włoch i Wielkiej Brytanii. Projekt *Crosstalk* stał się płaszczyzną współpracy dla uczestników reprezentujących lokalne rozgłośnie radiowe, inicjatywy medialne oraz uniwersytety. Hasło „*Poruszające Historie*” posłużyło jako slogan promujący projekt i jego główny cel – zainteresowanie mieszkańców Europy aktywnym posługiwaniem się środkami masowego przekazu, co jest wyrazem społecznego, politycznego i kulturowego zaangażowania, związanego bezpośrednio z ich życiowymi doświadczeniami i perspektywami.

Project Number: 141823-LLP-1-2008-1-DE-Grundtvig_GMP

Grant Agreement: 2008-3430/001-001

Partnerzy, wchodzący w skład grupy roboczej

Projekt *Poruszające Historie i Gender* został przygotowany przez następujące instytucje:

Freies Radio Freudenstadt
PF 462
72234 Freudenstadt, Niemcy

/ ***Susan Jones***

Radio Orange 94.0
Klosterneuburger Str. 1
1200 Wiedeń, Austria

/ ***Nino Jäger***

Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych
Katedra Studiów Transatlantyckich i Mediów Masowych
Uniwersytet Łódzki
Lindleya 5a; 90-131 Łódź, Polska

/ ***Wiesław Oleksy***

Kontakt

Informacje, dotyczące projektu *Crosstalk* można znaleźć na stronie internetowej pod adresem: <http://www.crosstalk-online.de>,

jak również w biurze koordynatora projektu:

Dr. Traudel Günnel
University of Education Freiburg
Institute of Media in Education
Kunzenweg 21
79117 Freiburg
Niemcy

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie stanowisko ich autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nich zawartość merytoryczną.

Spis Treści

Wstęp	4
Uzasadnienie / Cele/ Uczestnicy kursu	4
Plan kursu	9
Uwagi natury dydaktycznej / Metodyka	10
Zarys kursu	14
Harmonogram zajęć	15
Praktyczne wskazówki	22
Harmonogram kursu w Łodzi	24
Aneksy	29

WSTĘP

Współpraca, której efektem jest niniejszy informator, narodziła się z zainteresowania tematyką gender i mass mediów. W jakim stopniu i w jaki sposób kobiety i mężczyźni są

przedstawiani w mediach? Jak wpływa to na ich własne postrzeganie i rozumienie ról społecznych? Jednym z celów kursu jest podniesienie świadomości uczestników odnośnie technik, jakie stosują media w kreowaniu obrazów i utrwalaniu stereotypów, dotyczących domniemanej normalności. Drugim, równie istotnym i dopełniającym, założeniem jest umożliwienie uczestnikom kursu rozwoju ich umiejętności i pewności w posługiwaniu się mediami poprzez zachęcanie do korzystania z możliwości, jakie oferują inicjatywy medialne.

Za pośrednictwem mediów, możemy formułować swoje myśli i dzielić się swoimi zainteresowaniami. Możemy także definiować własne role społeczne, prezentować i wymieniać się z innymi zrobionymi przez nas zdjęciami. Jednocześnie zyskujemy szansę na odkrycie lub udoskonalanie zdolności niezbędnych dla naszego funkcjonowania w przestrzeni publicznej, jak również zdolności pomocnych w rozwoju osobistym i zawodowym. Widziane z tej perspektywy, refleksje nad problematyką genderową służą jako okno otwarte na inne, bardziej złożone zagadnienia społeczne. Nagrania audio stworzone podczas zajęć mogą być wyemitowane przez lokalne rozgłośnie wspólnotowe, zamieszczone na stronie projektu *Crosstalk*, lub innych platformach cyfrowych, a także zarchiwizowane i zachowane w formie pisemnej.

UZASADNIENIE / CELE/ UCZESTNICZY KURSU

Problematyka genderowa (do dodania do Informatora Projektu Crosstalk)

Podstawowe rozróżnienie, jakie należy zrozumieć podejmując tematykę gender, dotyczy terminów *pleć* i *gender*. Krótko mówiąc, *pleć* związana jest z biologicznymi różnicami między kobietą a mężczyzną, i można ją zdefiniować jako przyrodzony zespół cech. Natomiast *gender* od *pleci* różni się tym, że nie jest ani biologiczna, ani przyrodzona. Jest pojęciem uwarunkowanym społecznie i kulturowo, a co za tym idzie, *gender* może być różnie rozumiana w odmiennych kulturach i społeczeństwach. Ta rozbieżność w postrzeganiu *gender* wynika z kolei ze zróżnicowania pod względem historycznym, filozoficznym, społecznym i tradycyjnym. Przyjrzenie się rolom, jakie każdej z płci, kobiecie i mężczyźnie, wpaja dane społeczeństwo i kultura, pozwoli zobrazować kwestię determinowania *gender* na płaszczyźnie społecznej i kulturowej (a także historycznej, filozoficznej, etc.). Na przykład, w kulturze arabskiej tradycja zakazuje kobietom

uczestnictwa w niektórych obszarach życia społecznego na równi z mężczyznami. W Afganistanie, młode kobiety, nierzadko nastoletnie, są zmuszane przez swoich ojców do poślubienia znacznie starszych mężczyzn. Także i dzisiaj, w wielu krajach Europy, jak na przykład w Polsce, rodzice panny młodej są zobowiązani do pokrycia kosztów przyjęcia weselnego. Niczego podobnego nie oczekuje się od rodziców pana młodego.

Gdy przyjrzymy się rynkowi pracy, okazuje się, że w przytłaczającej większości państw europejskich, a także w Stanach Zjednoczonych, kobiety, mimo że ogólnie lepiej wykształcone niż mężczyźni, nie pracują na równych z nimi zasadach. Jako pierwsze tracą pracę, a statystyki pokazują, że ich płace i emerytury są niższe od tych, które otrzymują mężczyźni.

W przeciwieństwie do płci biologicznej, z którą się rodzimy, gender z jednej strony odnosi się do przyswojonego i zindywidualizowanego znaczenia bycia mężczyzną, kobietą, obojgiem, lub żadnym z nich. Z drugiej strony jest ukształtowana przez zespół społecznych, politycznych, kulturowych, religijnych, etc., czynników, które dominują w danej społeczności lub społeczeństwie.

Spośród licznych teorii, przy pomocy których analizuje się problematykę genderową, największą popularność zdobyła teoria konstrukcji społecznej, która zakłada, że gender jest konstruowana przez jednostki i zbiorowości poprzez ich działanie, ideologie, poglądy, jak również przez aktywność społeczną i instytucjonalną. Tak ujęte pojmowanie gender uwzględnia więc wpływ usytuowania kobiet i mężczyzn w strukturach społecznych, organizacjach politycznych, dostęp do zasobów gospodarczych, dominujące nastawienie do ról, jakie kobiety i mężczyźni odgrywają w społeczeństwie, a także takie parametry, jak rasa, klasa, wiek i orientacja seksualna.

Społeczna konstrukcja gender odbywa się również poprzez język. Język użyty w tym wypadku do określania ludzi na podstawie ich płci i gender. Na przykład, pary wyrazów: męski/kobięcy, kelnerka/kelner, aktor/aktorka, etc. oraz wyrażenia: „postąpić jak prawdziwy mężczyzna”, odnoszą się do wartości związanych z tym, co „bardziej szanowane” lub „lepsze”.

Społeczne, polityczne i kulturowe postrzeganie mężczyzn, kobiet, dziewcząt i chłopców jest kreowane, utrzymywane i kształtowane przez instytucje (pośredników) edukacyjne, religijne i polityczne, a zwłaszcza przez media. Owe instytucje wytwarzają i rozprowadzają informacje, które z kolei oddziałują na takie sfery ludzkiej aktywności, jak gospodarka, siła robocza, rynek konsumencki i całe społeczeństwo. Co najważniejsze, wspomniane informacje wpływają na sposób w jaki jednostki, grupy społeczne i całe społeczeństwa postrzegają siebie i innych jako członków, którzy przynależą do określonej grupy lub większej zbiorowości, np. społeczeństwa, jednocześnie kształtując postrzeganie indywidualne bądź grupowe ludzi należących do innej grupy, społeczeństwa, kultury.

Bardzo ważnym czynnikiem biorącym udział w powstawaniu różnych typów postrzegania jest WŁADZA, rozumiana jako polityczna, gospodarcza i społeczna zwierzchność i wpływ jednej grupy na inną/inne, co zazwyczaj przekłada się na polityczne i gospodarcze wykorzystywanie grupy/grup, które nie należą do dominującej zbiorowości, przez silniejszą grupę i może prowadzić do dominacji ideologicznej lub jeszcze innej jej formy. Jeśli tak się stanie, wtedy grupa dominująca dyktuje sposób, w jaki jej członkowie oraz członkowie podległych jej grup postrzegają świat. Na przykład, dominacja ekonomiczna wpływa na procesy produkcyjne i wytwarza zapotrzebowanie na produkty, które preferowane są przez grupę dominującą. Zapotrzebowanie na konkretne produkty jest inspirowane i rozpowszechniane poprzez media, a w szczególności reklamę. Przekaz zawarty w reklamach ubrań, żywności, usług, etc., odnosi się do stylu i standardu życia, który z perspektywy grupy dominującej jest dobry, właściwy, modny i „cool”.

Zależności oparte na władzy mają decydujący wpływ na społeczne zwyczaje, co widoczne jest przy tzw. efekcie „szklanego sufitu” – sytuacji, w której możliwość awansu kobiet w instytucjach i organizacjach na stanowiska związane z władzą i prestiżem jest ograniczona, a ich pozycja w społeczeństwie postrzegana jako niższa niż pozycja mężczyzn. Te same zależności odgrywają również istotną rolę w legitymizowaniu marginalizacji niektórych form męskości i kobiecości.

Gender i jej postrzeganie jest jednym ze zjawisk kształtowanych przez informacje rozpowszechniane przez media, instytucje edukacyjne i polityczne oraz wspólnoty religijne. Informacje handlowe takie jak informacje reklamowe, polityczne, ideologiczne i religijne komunikaty dystrybuowane przez środki masowego przekazu: telewizję, gazety, radio, przemysł filmowy, wydawnictwa książkowe, internet oraz instytucje i organizacje polityczne i religijne odgrywają decydującą rolę w kształtowaniu sposobu, w jaki postrzegamy usytuowanie i role kobiet i mężczyzn, chłopców i dziewcząt w grupach i całym społeczeństwie. I tak powstają stereotypy na temat tego, co jest „słuszne”, a co „niewłaściwe”, co jest „dobre”, a co „złe”, stereotypy utrwalane przez media.

Stereotypy są w większym lub mniejszym stopniu uogólnieniami i uproszczeniami zachowań indywidualnych i grupowych, które powszechnie przyjmuje się za typowe lub przeważające w danej grupie. W większości przypadków postrzeganie oparte na stereotypach jest mylne i wypaczone. Najlepszym przykładem tego zjawiska jest obraz kobiet i mężczyzn rozpowszechniany w mediach. Kto jest odpowiedzialny za przygotowanie programów, zarządzanie instytucjami medialnymi, kogo zaprasza się do programów w roli ekspertów? Odpowiedź na te pytania brzmi – mężczyźni. Inną kwestią jest sposób, w jaki przedstawia się kobiety i mężczyzn w reklamach. Jakie są typowe role odrywane przez obie płcie w reklamach zamieszczanych przez czasopisma i emitowanych przez stacje telewizyjne i rozgłośnie radiowe? Kto jest specjalistą, profesjonalistą zajmującym się „ważnymi” sprawami, a kto sprząta dom i wykonuje inne, „mało istotne” funkcje? Kolejny problem dotyczy przedstawiania kobiecego ciała w reklamach. Kobiety traktowane są jako obiekty seksualne. Muszą wyglądać atrakcyjnie, aby podobać się mężczyznom. Powyższe kwestie podejmowane są podczas warsztatów *Crosstalk*.

Jak to często bywa w przypadku tematyki genderowej, kurs skupia się przede wszystkim na perspektywie kobiecej. Przemawia za tym wiele przesłanek, które zostały wyjaśnione w publikacjach zajmujących się tym tematem (w szczególności dotyczących dyskursu feministycznego), a które z powodu zwięzłości niniejszego informatora zostaną ograniczone do opartego na faktach stwierdzenia: w dzisiejszych czasach środowisko społeczne i zawodowe w dalszym ciągu faworyzuje męskie interesy, konfrontując

kobiety (i mężczyzn) z narzuconymi z zewnątrz i po części sprzecznymi oczekiwaniami. Obrazy przedstawiające kobiety i dziewczęta, z którymi możemy się spotkać w mainstreamowych mediach reprodukuja hetero-seksistowskie stereotypy, jawnie lub mniej jawnie mizoginistyczne.

Wśród osób zawodowo związanych ze światem mediów: producentów, prezenterów, dziennikarzy zajmujących kluczowe stanowiska, kobiety wciąż stanowią mniejszość i często przydzielane są im określone tematy, zadania, narzucane sposoby zachowania (różniące się, co do stopnia i detalu między poszczególnymi regionami Europy). W środowisku mediów wspólnotowych, krytyka restryktywnych norm może być podjęta w oparciu o osobiste doświadczenia i przemyślenia.

Niniejszy kurs od samego początku odnosi się do wzorców sugerowanych i tak przekonywająco propagowanych przez współczesną kulturę medialną. Zakwestionowanie przesycenia stereotypami nie jest punktem wyjścia do dyskusji ideologicznej, a raczej podejściem pragmatycznym. Każdy uczestnik kursu spotkał się z podobnymi przykładami i może odnieść do nich swoje życiowe doświadczenia.

Z racji samej natury procesów identyfikacji i samookreślenia, byłoby rzeczą pożądaną pracować ze zróżnicowaną grupą uczestników kursu. Zróżnicowanie pod względem wieku/pokolenia, orientacji genderowej, społecznego pochodzenia i wykształcenia może zachęcić uczestników do dyskusji i wyrażenia swoich opinii – a zatem najcenniejszych elementów z punktu widzenia tego typu przedsięwzięć. Wśród uczestników kursu mogą znaleźć się nastolatki i osoby starsze. Wcześniejsze doświadczenie z pracy w radio lub przy produkcjach audio jest cenne, ale nie stanowi warunku koniecznego do udziału w zajęciach. W razie gdyby grupa uczestników była dość jednolita (co może się zdarzyć przy współpracy tylko z jednym lokalnym partnerem) dobrym sposobem na wprowadzenie zróżnicowania jest zaproszenie gości z zewnątrz do udziału w wywiadach. Ponieważ kurs otwarty jest na szeroką gamę uczestników, jego program zawiera elementy odpowiednie dla zróżnicowanego grona odbiorców. Zawiera on również konkretne przykłady zrealizowane przez międzynarodową grupę roboczą (zawierające odniesienia do historii z życia kobiet, kobiet w przemyśle muzycznym, czy obecności

kobiet w mediach mainstreamowych). Także niniejszy informator kładzie większy nacisk na dostęp do treści - różnych podejść do tematyki genderowej, kreatywnych i krytycznych środków umożliwiających ich analizę w mediach oraz umiejętności edytorskich – niż na obsługę sprzętu lub naukę zagadnień technicznych. Pod tym względem kursy mogą się od siebie różnić w zależności od miejsca ich realizacji. Jednakże, w każdym przypadku plan realizacji zajęć powinien uwzględniać czas na omówienie podstawowych kwestii technicznych, które będą cenne z lokalnego punktu widzenia.

PLAN KURSU

Plan kursu zakłada, że zajęcia zostaną poprowadzone w formie warsztatów realizowanych przez dwa (pełne), następujące po sobie dni, z przynajmniej jednym spotkaniem podsumowującym. Możliwe jest przeprowadzenie serii cotygodniowych sesji w okresie od sześciu do ośmiu tygodni, z których każda trwałaby około dwie i pół godziny (włączając przerwę). W części zatytułowanej *Praktyczne wskazówki*, zawarte zostały wskazówki dotyczące konkretnych kwestii takich, jak aranżacja miejsca pracy, organizacja i niezbędny sprzęt. Natomiast rzeczą niezbędną jest, aby potrzebne materiały została przygotowana wcześniej, bądź w formie nagrań audycji radiowych, informacji pochodzących z internetu, bądź jako prezentacja związana z kontekstem kursu. Pozwoli to na odniesienie się do sfery publicznej, a nie tylko bazowanie na prywatnej wymianie opinii w grupie uczestników kursu. Uczestnicy powinni zdawać sobie z tego sprawę na etapie realizacji własnych projektów – przejście od prywatnej dyskusji nad kwestiami genderowymi do dyskusji na poziomie publicznym jest w tym przypadku celem nadrzędnym.

UWAGI NATURY DYDAKTYCZNEJ / METODYKA

Pozostając w zgodzie z ogólnym zamysłem projektu *Crosstalk*, warsztaty mają za zadanie uświadomienie uczestnikom wartość ich własnych historii i doświadczeń.

Wartość, która powinna być celebrowana nie tylko w prywatnym gronie, ale doceniona także w przestrzeni publicznej. Istotnym punktem wyjścia dla opisywanego kursu są doświadczenia uczestników związane z mediami mainstreamowymi. Jakie są ich obserwacje, bądź zastrzeżenia pod adresem programów telewizyjnych, rozgłośni radiowych, reklam, filmów, gdy analizują metody przedstawiania ról społecznych? Czego brakuje im w tych przekazach? Każdy z uczestników jest ekspertem w tym temacie, z racji ciągłego obcowania z mediami. Wykorzystanie tej wiedzy jest pierwszym krokiem na drodze do zrozumienia i nabycia umiejętności posługiwania się mediami.

Jak korzystać ze źródeł i różnych formy wypowiedzi: oddzielając fakty od szumu i fikcji

Istotnym zadaniem kursu jest połączenie osobistych obserwacji i refleksji z uzupełniającymi informacjami na związane z warsztatami tematy, które można znaleźć w ogólnie dostępnych źródłach (gazetach, Internecie, bibliotekach, lokalnych kronikach, muzeach, pismach, nagraniach muzycznych, etc.). Służy to wprowadzeniu podejścia dialektycznego: to jest to, co myślę, co widziałem/słyszałem, co inni zrelacjonowali i zebrali na ten temat, czy mogę wyciągnąć z tego jakiś wniosek, bądź sformułować opinię? Z punktu widzenia pedagogiki oraz edukacji medialnej ukierunkowanej na pasywny, jak i aktywny udział w publicznym obiegu informacji, metoda ta jest pomocna w zrozumieniu różnicy między faktem a opinią, co jest istotne z kilku względów.

Dwa z nich zostaną omówione poniżej. W wypadku problematyki genderowej własne opinie i uprzedzenia prezentowane są jako ogólnie przyjęte fakty, niekiedy z bardzo niefortunnym skutkiem. Gdy publikujemy jakiś materiał w mediach lokalnych lub gdzie indziej, ważne jest abyśmy znali reguły gry, których należy przestrzegać. W zależności od omawianego kraju czy medium mogą się one różnić w niewielkim stopniu. Jednakże, istnieje powszechnie zaakceptowany wymóg prawny, iż potwierdzone fakty należy oddzielić od indywidualnych lub zbiorowych interpretacji. Każda opinia powinna umożliwiać identyfikację jej wyraziciela, od którego wymaga się podania pełnego imienia i nazwiska. Ostatecznie, nie ogranicza to, a raczej rozszerza wolność słowa zarówno dla zawodowców, jak i dziennikarzy amatorów. Jednakże, aby docenić ten fakt trzeba

posiadać odrobinę doświadczenia w tej materii. Ta powszechna zasada chroni do pewnego stopnia (a przynajmniej jest przeszkodą) przed pomówieniami lub oszczerstwami.

Jeżeli mówimy o oddzielaniu faktów od opinii, lub opinii od obelg, to media mainstreamowe dostarczają w tej kwestii wielu negatywnych przykładów. Jednakże, wyczulenie na istniejące powszechnie uprzedzenia (często przedstawiane jako zebrane opinie lub nagie fakty) jest szczególnie istotne w kontekście problematyki genderowej, gdy mgliste przypuszczenia i niekwestionowane społeczne konwencje w sposób radykalny mogą wpłynąć na czyjeś życie lub reputację. W wypadku lokalnych mediów wspólnotowych i internetu, niedyskrecja, bądź pogwałcenie praw osobistych może okazać się znaczącym problemem.

Przed prowadzącymi zajęcia stoi ciągłe wyzwanie, aby zachęcać uczestników do swobodnego wyrażania myśli, jednocześnie ucząc ich gdzie przebiegają granicę, których nie można przekraczać. Istnieje kilka metod pomocnych przy realizacji tego celu. Na przykład, promowanie sztuki docierania do wiarygodnych źródeł informacji, czy też gruntowne przygotowanie wywiadów. Warto zaznajomić uczestników warsztatów z różnymi formami wypowiedzi radiowych, popartymi przykładami, zestawiając ze sobą szkic i materiał redaktorski, swobodną sondę uliczną i poważny wywiad. To z kolei pozwoli dostrzec dostępne możliwości - podejmowanie decyzji o właściwych metodach badania konkretnego tematu. Należy przy tym pamiętać, że oprócz żmudnej weryfikacji faktów i obiektywnego prezentowania zgromadzonych informacji pozostaje dużo miejsca na kreatywność i zabawę.

Budowanie pewności siebie niezbędnej przy publicznych wystąpieniach

Kolejne zagadnienie dydaktyczne, niezwykle przydatne podczas zajęć, dotyczy sztuki wysławiania się. Zważywszy, że wśród uczestników większość będą stanowić

prawdopodobnie kobiety, może zająć potrzeba przełamania pewnych oporów w tym względzie. W zależności od pokolenia, pochodzenia społecznego i wykształcenia, kobiety niekiedy niechętnie zabierają głos przed większym audytorium. Pewność przychodzi wraz z praktyką, dlatego też w trakcie warsztatów warto wplatać krótkie ćwiczenia, które opierają się na improwizacji oraz zabawie (zazwyczaj w oparciu o przygotowany tekst, zobacz przykłady w ćwiczeniu 11.), zachęcając uczestników do poznania skali ich własnych głosów.

Także, opory przed mówieniem do mikrofonu mogą zostać odpowiednio wcześniej zidentyfikowane i pokonane. Przydatne w takich sytuacjach okazuje się użycie atrapy – mikrofonu nie podłączonego do urządzenia rejestrującego dźwięk. Jeżeli uczestnicy będą sobie tego życzyli, prowadzący zajęcia powinni znaleźć czas i na takie ćwiczenia.

Brak doświadczenia w zabieraniu głosu na szerszym forum może prowadzić do trudności w przemilczaniu kwestii prywatnych przed licznym gronem odbiorców (zazwyczaj niewidocznym podczas produkcji radiowych i z tego powodu często przeoczonym). Z pewnością istnieje wiele sytuacji, gdy osobiste doświadczenia stają się zarzewiem do dyskusji. Zwłaszcza podczas takich konwersacji, podejście dyplomatyczne i wrażliwość na ograniczenia są niezbędne. Jest to kolejny powód, aby przed rozpoczęciem zajęć wyjaśnić, w jakim kontekście nagrania audio stworzone podczas warsztatów mogą zostać upublicznione.

Przyswojenie różnic między prywatną a publiczną dyskusją stanowi cel, który jest rzadko osiągalny poprzez sam proces poznawczy. Krótkie wyjaśnienie prowadzącego zajęcia, iż „świat może nas teraz słuchać”, nie zastąpi ćwiczeń praktycznych i refleksji ze strony innych uczestników. Z tego powodu, każdy wywiad nagrany podczas warsztatów powinien zostać wysłuchany i omówiony przez całą grupę. W tym celu, należy zaopatrzyć się w zestaw głośników o dobrej jakości dźwięku, które pozwolą stworzyć odpowiednie wrażenie, jednocześnie poprawiając akustykę, a wraz z nią pewność mówiących. Warto zwrócić uwagę na czynniki, których często nie jesteśmy świadomi, a które wpływają na sposób mówienia. Na przykład, jak otoczenie, w którym przebiega rozmowa wpływa na jej ton. Zachęcanie uczestników kursu do zwracania uwagi na

wyżej wymienione kwestie ma na celu uświadomienie im, że wywiad jest ostatecznie zaimprovizowanym trójkątem - jeden wierzchołek stanowi prowadzący, drugi gość/goście, za których bierze odpowiedzialność, a trzeci temat, który musi zostać przedstawiony w sposób przystępny dla słuchaczy.

Swobodny styl wpływa na treść wypowiedzi

Rozmowa, często w formie wywiadu, jest podstawą warsztatu radiowego, jak również innych mediów. Stąd, podczas kursu przywiązuje się do niej szczególną uwagę. Uświadomienie faktu, iż związane z gender stereotypy, z których nie zdajemy sobie sprawy, mogą odgrywać ważną rolę w werbalnych interakcjach, stanowi krok na drodze do ich odrzucenia. Aby wyczulić uczestników kursu na powyższy problem, jednocześnie nie narażając ich na krytyczne komentarze, prowadzący zajęcia mogą przygotować przykłady z mainstreamowych produkcji, obrazujące zbyt apodyktyczne i dwuznaczne sposoby zadawania pytań. Odzwierciedlają one standardowe układy ról i władzy – takie jak dominacja i niepewność – prowadzące czasem do groteski. Planując przeprowadzenie wywiadu, uczestnicy kursu potrzebują wsparcia osób prowadzących zajęcia, jak również innych uczestników, aby przećwiczyć sposoby prowadzenia konwersacji i omówić pytania i przewidywany przebieg rozmowy. Przydatne mogą się tu okazać pomoce zamieszczone przy ćwiczeniu 9.

Sztuka zadawania właściwych pytań jest kolejnym ważnym tematem kursu, połączonym z praktycznymi informacjami dotyczącymi organizacji pracy przed samym wywiadem, jak i wykorzystania odpowiednich technik montażu. W zależności od rodzaju planowanego wywiadu, wskazane może być przedyskutowanie fragmentów biografii rozmówcy.

ZARYS KURSU

Poniższe omówienie koncentruje się na elementach kursu, które dostosowane są do szerokiego grona uczestników i najczęściej występujących sytuacji. Ponieważ

problematyka genderowa w ujęciu medialnym, stanowiąca temat przewodni warsztatów, będzie dostosowana do lokalnego kontekstu, poniższy harmonogram zawiera jedynie ogólny zarys kursu z poszczególnymi zadaniami i miejscem na podjęcie kwestii specyficznych dla danego regionu. Poszczególne zadania zostały ponumerowane, aby ułatwić odnalezienie odpowiednich załączników. Uwagi odnośnie realizacji kursu, umieszczone w dalszej części informatora, zawierają przykłady warsztatów przeprowadzonych przez partnerów projektu *Crosstalk*.

Całkowity czas kursu opisanego w poniższym harmonogramie wynosi 14 godzin. Wachlarz możliwości rozplanowania zajęć jest szeroki, natomiast poniższy grafik został napisany z myślą o dwóch opcjach:

- siedem spotkań, z których każde trwa dwie godziny (nie należy zapomnieć o doliczeniu czasu na przerwę). Spotkania mogą być organizowane w cyklu tygodniowym. W przerwach między zajęciami uczestnicy przygotowują nagrania audio lub opracowują uzgodniony temat.

- dwudniowe warsztaty, każdego dnia sześciogodzinna sesja (z uwzględnieniem dodatkowego czasu na przerwę) plus dwugodzinne spotkanie podsumowujące w kolejnym tygodniu. Spotkania podsumowujące oferują doskonałą sposobność na zaprezentowanie i omówienie nagrań przygotowanych przez uczestników oraz dyskusję na tematy związane z kursem.

Ponieważ dwudniowe warsztaty pozostawiają mało czasu na planowanie zajęć na bieżąco, organizatorzy powinni odpowiednio wcześniej zaprosić osoby, które będą brać udział w wywiadach przeprowadzanych drugiego dnia.

Plan ogólny uwzględnia dwie sesje nagraniowe, które wymagają wcześniejszego przygotowania, jeżeli kurs odbywa się w dwóch następujących po sobie dniach.

Harmonogram Kursu – Poruszające Historie i Gender – Sesja I

Numer ćwiczenia i czas realizacji	Cele	Charakterystyka	Metody pracy / wskazówki / sprzęt / pomoce zob. Aneks	Całkowity czas
Ćwiczenie	1.Powitanie	Kursanci mają za	**A) Nagranie Interview	½ godziny

nr 1 ½ godziny	2.Czas na poznanie się prowadzących z kursantami Poprawa umiejętności słuchania / przełamanie zahamowań / należy zwrócić uwagę na czas realizacji zadania	zadanie przeprowadzić między sobą krótkie wywiady bądź a) z rejestracją i odtwarzaniem nagrań bądź b) w formie gry	excercise Vienna (nie dostępne) zalecane jeśli kursanci mają doświadczenie w rejestrowaniu nagrań * sprzęt do nagrywania i odtwarzania **B „Ukryty” wywiad - przykładowy wywiad polecane dla początkujących * Karty tematyczne, wolne pomieszczenie, jeden zestaw do rejestracji nagrań, zegar	
Ćwiczenie nr 2 ½ godziny	1.Krótkie przedstawienie tematu i planu kursu 2.Omówienie wymagań 3.Przedstawienie kryteriów oceny	Prowadzący przedstawia temat kursu jego podstawowe cele, czas trwania, główny kontekst. Czas na zadawanie pytań i krótką dyskusję Prowadzący rozdaje kursantom kwestionariusze do wypełnienia Prowadzący zachęca kursantów do założenia	*Plansze (przygotowane) z planem zajęć, **Kwestionariusz Gdy kursanci wypełniają kwestionariusz prowadzący zajęcia przygotowuje materiały do zadania nr 4	1 godzina
Ćwiczenie nr 3 ½ godziny	1.Wprowadzenie do tematu problematyki genderowej 2.Zilustrowanie tematu przykładami z kultury popularnej	Grupa czyta, a następnie rozmawia o słowach piosenek	*Wybrane nagrania audio **A) słowa piosenki “Just a girl” **B) słowa piosenki “I’m a slave for you **C) słowa piosenki “Seid gegrüsst”	1 ½ godziny
Przerwa		W tym czasie można rozdać zdjęcia pochodzące z reklam. Każdy z uczestników wybiera jedno		
Ćwiczenie nr 4 ½ godziny	1.Kursanci ćwiczą swobodna wypowiedź przed grupą 2.Mówią o swoich doświadczeniach i przemyśleniach dotyczących tematyki genderowej Okazja do pierwszych krytycznych obserwacji	Z rozdanych zdjęć kursanci tworzą wystawę, tłumacząc dlaczego wybrali konkretne zdjęcie, pozostali komentują	*Wycinki z gazet i pism **Lista z pytaniami	2 godziny

Harmonogram Kursu – Poruszające Historie i Gender – Sesja II

Numer ćwiczenia i czas realizacji	Cele	Charakterystyka	Metody pracy / wskazówki / sprzęt / pomoce zob. Aneks	Całkowity czas

Ćwiczenie nr 5 ¾ godziny	Lepsze zrozumienie tematu kursu	Prowadzący bardziej szczegółowo omawia temat, przedstawia przykłady i krytyczne wnioski	*Dobór pomocy zależy od lokalnego kontekstu np.: - zbiór powiedzeń dotyczących kobiet - clipy TV i nagrania radiowe zawierające odniesienie do tematu ** Wysłuchanie nagrań	2 ¾ godziny
Przerwa				
Ćwiczenie nr 6 ½ godziny	Czas na podjęcie przez kursantów decyzji o wyborze tematu projektu opracowywanego podczas zajęć	Prowadzący moderuje dyskusję kursantów Kursanci wybierają tematy projektów Prowadzący dzieli uczestników na grupy do zadania 7	Jeśli grupa jest duża zachęć uczestników do wspólnego przygotowywania projektów w 3-4 osoby pozwoli to zaoszczędzić czas potrzebny do nagrania i odsłuchania produkcji	3 ¼ godziny
Ćwiczenie nr 7 ¾ godziny	Zachęcenie do pracy grupowej / przedstawienie korzyści wynikających z dobrego przygotowania do wywiadu	Podziel uczestników na małe grupy Wyznacz im analizę konkretnych przykładów Wspólne przygotowanie się do tematu projektu Przeprowadzenie wywiadów z użyciem mikrofonów i przenośnych zestawów do rejestracji dźwięku	*Dobór pomocy zależy od tematu Dostęp do Internetu / lokalnych źródeł informacji Sprzęt do nagrywania/odtwarzania Każda grupa wyznacza jedną osobę, która referuje przebieg prac	4 godziny
Przerwa		Zaproszenie nowoprzybyłych do studia		

Harmonogram Kursu – Poruszające Historie i Gender – Sesja III

Numer ćwiczenia i czas realizacji	Cele	Charakterystyka	Metody pracy / wskazówki / sprzęt / pomoce zob. Aneks	Czas całkowity
Ćwiczenie	1.Wprowadzenie	1.Prowadzący	Zapisz notatki na kartce dużego	4 ½ godziny

nr 8 ½ godziny	zagadnienia odpowiedzialności dziennikarskiej 2. Zaznajomienie kursantów z podstawami montażu	przedstawia uczestnikom wstępną ocenę zadania 7 2.Czas na wymianę opinii między poszczególnymi grupami	formatu Jeśli możliwe, przedstaw przygotowane przykłady zmontowanych i niezmontowanych materiałów Materiał przybliżający techniki montażu „Montaż cyfrowy – Podstawy”, może być użyty także w ćwiczeniu 16.	
Ćwiczenie nr 9 ¾ godziny	1.Rozwijanie umiejętności prowadzenia konwersacji 2.Zapoznanie kursantów ze stylistycznym aspektem problematyki genderowej	1.Sztuka zadawania właściwych pytań 2.Wywiad jako podstawa reportażu 3.Krytyka stylu konwersacji zdominowanego przez męski punkt widzenia 4.Aranżowanie rozmów z zaproszonymi gośćmi 5.Zwrócenie uwagi na źródła przy poszukiwaniu dodatkowych informacji	*Materiały audio (wywiady) **Sztuka zadawania pytań **Lista kontrolna przygotowań do wywiadu W przypadku wywiadów zaplanowanych na kolejne sesje potwierdź tematy i uzgodnienia grupy	5 ¼ godziny
Ćwiczenie nr 10 ¼ godziny	Uzyskanie przez prowadzących pierwszych uwag dotyczących kursu Umożliwienie kursantów wyrażenia swoich życzeń	Czas na refleksje kursantów na temat kursu	Niech kursanci zapiszą swoje przemyślenia na kartkach, przyklej je do tablicy i poddaj dyskusji	5 ½ godziny
Ćwiczenie nr 11 (opcjonalne) ½ godziny	Ćwiczenie dodatkowe na wypadek gdyby grupa uporała się z poprzednimi zadaniami przed czasem Usprawnienie pracy grupy Oswajanie się z mikrofonem	Ćwiczenia z wymowy, improwizacji umożliwiające rozluźnienie i zabawę Udawanie grupy przechodniów	**Materiał “Po co w ogóle się odzywać?” lub „Zaparkowany samochód” dla 3-5 osób *Dodatkowe pomieszczenie/ markery i mazaki Mikrofon na stojaku Dodatkowe głośniki	6 godziny

Harmonogram Kursu – Poruszające Historie i Gender – sesja IV

Numer ćwiczenia i czas realizacji	Cele	Charakterystyka	Metody pracy / wskazówki / sprzęt / pomoce zob. Aneks	Czas całkowity
Ćwiczenie	Skupienie uwagi	Przejrzyj plany	Zapisuj planowane zadania na	6 ¼ godziny

nr 12 ¼ godziny	kursantów na projektach	produkcyjne poszczególnych grup i zaawansowanie ich prac Przypominaj o głównym temacie kursu – problematyce genderowej Podkreśl znaczenie dodatkowych źródeł i różnicy między faktami a opiniami	karteczkach i przyczepiaj do tablicy Poproś uczestników o przedyskutowanie tematyki genderowej z uwzględnieniem lokalnego kontekstu Dobierz kursantów w pary (jeżeli pracują nad indywidualnymi projektami) aby wspierali się w przygotowaniach	
Ćwiczenie nr 13 ½ godziny	Wyszczególnienie postępów, jakie do tej pory zaszły w przygotowaniach do realizacji końcowych projektów Określenie obszarów wymagających dopracowania	Podziel uczestników na mniejsze grupy Pozwól kursantom na przedyskutowanie swoich projektów Uczestnicy mogą zaaranżować próbne wywiady w oparciu o przygotowane pytania Zastanów się wspólnie z kursantami, czy w ich wypowiedziach można doszukać się stereotypów i uproszczeń	Jeśli, któryś z kursantów będzie w dalszej części kursu uczestniczył w roli osoby udzielającej wywiadu, nie powinien brać udziału w tym zadaniu (należy wziąć to pod uwagę dzieląc kursantów na mniejsze grupy) Komputer z edytorem tekstów	6 ¾ godziny
Ćwiczenie nr 14 ¼ godziny	Lista najczęściej zadawanych pytań FAQ powinna trafić do każdego uczestnika, tak, aby uniknąć najczęstszych błędów	Końcowe przygotowania do pierwszego nagrania Grupy przygotowujące projekty dokonują ostatnich przygotowań	W pierwszej rundzie nagrań można zrealizować jedynie od 3-5 projektów Ustal limity czasu dla nagrań (wywiad 4-5 min., swobodna wypowiedź 12 min., etc.)	7 godzin
Przerwa		Powitaj gości przybyłych w celu udzielenia wywiadu Sprawdź sprzęt i miejsce, w którym będzie odbywać się nagranie	Prowadzący zajęcia dba o to by nagrania odbywała się zgodnie z zaakceptowaną kolejnością	
Ćwiczenie nr 15 ¾ godziny	Rejestrowanie nagrań przeznaczonych do emisji	W małych grupach zarejestruj zaplanowane nagrania (bądź w studio, bądź przy użyciu przenośnego sprzętu) W tym czasie pozostali kursanci pracują nad swoimi projektami	Sprzęt do rejestracji dźwięku Odpowiednie pomieszczenie, gdzie nikt nie będzie przeszkadzał nagrywającym Kontroluj czas nagrań Pozostali kursanci, którzy nie mają żadnego zajęcia mogą ponownie przerobić ćwiczenie 11.	7 ¾ godziny

Ćwiczenie nr 16 ½ godziny	Zaznajomienie z formatami plików dźwiękowych Wyrobinie nawyku poprawnego nazywania plików w celu zabezpieczenia ich przed utratą	Zapisz pierwsze nagrania na komputerze i odsłuchaj je wspólnie z całą grupą	Komputer, odpowiednie kable, puste płyty CD (zademonstruj uczestnikom jak zapisywać pliki na komputerze, nadawać im odpowiednie nazwy i grupować w folderach Materiał z zadania nr 8 „Montaż cyfrowy: Podstawy” Materiał „Plan Montażu” Nauka montażu nie jest planowana w ramach tego kursu	8 ¼ godziny
Przerwa				

Harmonogram Kursu – Poruszające Historie i Gender – Sesja V

Numer ćwiczenia i czas realizacji	Cele	Charakterystyka	Metody pracy / wskazówki / sprzęt / pomoce zob. Aneks	Czas całkowity
Ćwiczenia nr 17 1 godzina	Poprawa umiejętności słuchania Techniki sporządzania notatek	Wszyscy kursanci odsłuchują nagrań zarejestrowanych podczas pierwszej rundy Kursanci sporządzają notatki dotyczące pytań zadanych w wywiadach i najważniejszych zdań gości Uczestnicy omawiają nagrania Prowadzący podsumowuje dotychczasową pracę w kontekście poprzednich dyskusji o problematyce genderowej	Komputer z podłączonymi głośnikami Głośniki powinny być dobrej klasy, aby dźwięk odtwarzanych nagrań był możliwie najwierniejszy Zachęcaj kursantów do wymiany pozytywnych spostrzeżeń (Np. spytaj uczestników co podobało im się najbardziej w tym nowym doświadczeniu) zamiast wynajdywania błędów Przydatna reguła: osoba, która zrealizowała nagranie nie powinna rozpoczynać dyskusji, lecz pozwolić innym na zabranie głosu Prowadzący zapisuje spostrzeżenia, kwestie genderowe na karteczkach	9 ¼ godziny
Ćwiczenie nr 18 ¼ godziny	Uczestnicy uczą się korzystać z uwag dostarczanych przez grupę Podkreślanie znaczenia przygotowań	Przegląd planowanych nagrań w drugiej rundzie Porównanie z doświadczeniami z pierwszej rundy Ostatnie przygotowania	Ze względu na ograniczenia w czasie jedynie 2-3 wywiady mogą zostać nagrane w drugiej rundzie Jeżeli dana grupa chce przemontować nagranie powinna mieć dostęp do komputera z odpowiednim oprogramowaniem. Po	9 ½ godziny

		Grupy przygotowujące projekty dokonują ostatnich przygotowań	zakończeniu pracy jej członkowie mogą dołączyć do pozostałych uczestników w zadaniu nr 20. Montaż może znacznie wydłużyć czas pracy nad nagraniem, z tego powodu jego odsłuchanie należy przełożyć na kolejną sesję	
Przerwa		Powitaj gości przybyłych w celu udzielenia wywiadu Sprawdź sprzęt i miejsce, w którym będzie odbywać się nagranie	Prowadzący zajęcia dba o to, by nagrania odbywała się zgodnie z zaakceptowaną kolejnością	
Ćwiczenie nr 19 ¾ godziny	Takie, jak w zadaniu nr 15	W małych grupach zrealizuj drugą rundę zaplanowanych nagrań Nagrania powinny zostać od razu zapisane na komputerze Kursanci, którzy w danej chwili nie nagrywają mogą pomóc swoim kolegom	Zob. ćwiczenie nr 15	10 ¼ godziny
Ćwiczenie nr 20 ½ godziny	Takie, jak w zadaniu nr 17	Wszyscy kursanci słuchają nagrań stworzonych podczas drugiej rundy, zob. ćwiczenie nr 17	Zob. ćwiczenie nr 17 Kontroluj czas dyskusji Notuj wszystkie ciekawe spostrzeżenia na karteczkach	10 ¾ godziny
Przerwa				

Harmonogram Kursu– Poruszające Historie i Gender – Sesja VI

Numer ćwiczenia i czas realizacji	Cele	Charakterystyka	Metody pracy / wskazówki / sprzęt / pomoce zob. Aneks	Całkowity czas kursu
Ćwiczenia nr 21 ¾ godziny	Omówienie materiału przerobionego podczas zajęć Rozwinięcie	Podsumowanie obserwacji i przemyśleń Zachęcenie uczestników do przygotowania	Prowadzący zajęcia przyczepia do tablicy karteczki spisane podczas ćwiczenia 17. i 20., które posłużą jako inspiracja do dyskusji i przypomnienie	11 ½ godziny

	problematyki genderowej Zachęcenie uczestników do kontynuowania projektów rozpoczętych podczas zajęć	materiałów na sesję podsumowującą Uzgodnienie daty ostatnich zajęć Informacje na temat możliwości dalszego rozwijania umiejętności zdobytych podczas zajęć	najważniejszych kwestii	
Ćwiczenie nr 22 ½ godziny	Informacje dla prowadzących zajęcia i ewaluatorów Pożegnanie	Informacje zwrotne	Karteczki Kwestionariusz podsumowujący	12 godzin
Ćwiczenie nr 23 1 godzina	Wymiana doświadczeń między prowadzącymi warsztaty Ocena podziału zadań i planu kursu	Dyskusja nad dobrymi i złymi stronami organizacji kursu Sporządzenie pisemnej dokumentacji wszelkich problemów dotyczących koordynacji, czasu trwania zadań, materiałów Przygotowanie planu realizacji ostatnich nagrań	Obecność wszystkich prowadzących warsztaty Kwestionariusz dla prowadzących	
Ćwiczenie nr 24 ½ godziny	Ponowne nawiązanie kontaktu z grupą Przypomnienie problematyki genderowej	Powitanie Dyskusja nad tematyką genderową połączona z wymianą poglądów	Dyskusja może być moderowana przez jednego z uczestników Prowadzący zajęcia zapisuje uwagi uczestników na karteczkach, które później przykleja na tablicy	12 ½ godziny
Ćwiczenie nr 25 1 ½ godziny	Wsparcie uczestników w kontynuowaniu prac rozpoczętych podczas kursu Podtrzymanie zainteresowania tematyką zajęć	Omówienie zrealizowanych, jak również finalizowanych projektów Zaplanowanie dalszych kontaktów z grupą lub terminu kolejnego spotkania podsumowującego	Sprzęt do odtwarzania nagrań Pomoc w dokończeniu projektów	14 godzin

PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI

Niniejszy plan ogólny kursu został sprawdzony przez partnerów projektu *Crosstalk* w różnych lokalizacjach i konfiguracjach tematycznych. Przed zapoznaniem się z konkretnymi przykładami warto przeczytać poniższe wskazówki.

Wielkość grupy

Czas realizacji zadań uwzględnionych w planie kursu został określony dla grup obejmujących od 8 do 10 uczestników i dwóch instruktorów. Wśród głównych założeń warsztatów jest przygotowanie przez kursantów (indywidualnie lub grupowo) krótkich nagrań audio w przerwach między sesjami lub w trakcie trwania zajęć. W zależności od długości i ilości nagrań dodatkowy czas może być potrzebny w celu wysłuchania i omówienia wszystkich przygotowanych produkcji.

Miejsce pracy i wyposażenie

Oprócz pomieszczenia, w którym odbywać się będzie główna część zajęć, organizatorzy kursu powinni zapewnić dodatkowe sale do pracy w mniejszych grupach. W zależności od opracowywanych tematów potrzebne będą przenośne lub stacjonarne zestawy do rejestracji nagrań, sprzęt odtwarzający wyposażony w dobrej jakości głośniki oraz komputer z oprogramowaniem do edycji tekstu i dźwięku. Poza standardowym wyposażeniem jak arkusze papieru dużego formatu i małe karteczki, niektóre zadania wymagają dodatkowych pomocy (ćwiczenie 1B przenośną tablicę korkową, ćwiczenie 11. stojak na mikrofon).

Emisja

Przed rozpoczęciem kursu należy ustalić, czy i za pośrednictwem jakich mediów, zarejestrowane podczas warsztatów nagrania zostaną wyemitowane/opublikowane (w radio, internecie).

Goście biorący udział w nagraniach

Jeżeli kurs zaplanowany jest na dwa następujące po sobie dni, organizatorzy warsztatów powinni zawczasu zaprosić gości, którzy mogliby poświęcić swój czas na uczestniczenie w nagraniach. Zaaranżowanie takiego spotkania z dnia na dzień może okazać się kłopotliwe.

Dwie rundy nagrań

Ćwiczenie 15. i 19. przewidują nagranie krótkich projektów audio. W celu uniknięcia zamieszania, organizatorzy powinni zaplanować sesje nagraniowe tak, aby nie kolidowały z innymi zajęciami uczestników kursu. Dla przykładu, jeśli kursant pracuje

nad materiałem redaktorskim lub satyrycznym, nagranie powinno odbyć się w drugiej rundzie, dając czas na opracowanie skryptu. Natomiast, jeżeli kursanci, którzy posiadają odpowiednie doświadczenie, zdecydują się na montaż swoich nagrań, ich rejestracja powinna być możliwa w pierwszej rundzie, a pozostały czas wykorzystany do zmontowania materiału. Potrzebny im do tego będzie komputer i pomoc instruktora. Kursanci, którzy nie posiadają doświadczenia w rejestrowaniu nagrań, nie powinni odsłuchiwać ich bezpośrednio po rejestracji. Może to być dla nich frustrujące. Poza tym będą zajmować sprzęt potrzebny innym uczestnikom kursu. Zamiast tego wskazane jest, aby instruktorzy w pierwszej kolejności odsłuchali nagrań początkujących kursantów przy udziale innych uczestników zajęć (17. i 20.). Jeżeli nagrywane są dłuższe produkcje (15-minutowa rozmowa panelowa), instruktor powinien uczestniczyć w nagraniach sporządzając notatki, które mogą być przydatne przy późniejszym odsłuchiwaniu materiału.

Montaż cyfrowy

Niniejszy kurs nie uwzględnia nauki montażu przy pomocy specjalistycznego oprogramowania. Wiedzę na ten temat można zdobyć podczas osobnych warsztatów. Kwestie redakcyjne związane z montażem są omówione w materiałach do ćwiczenia 8. i 16.

Dostosowanie planu ogólnego do lokalnych tematów

W zależności od miejsca, w którym odbywają się warsztaty, możliwości skorzystania ze sprzętu do nagrywania i odtwarzania mogą być ograniczone. Stąd konieczność położenia większego nacisku na analizę wybranych przykładów. W takich przypadkach ćwiczenia 15-17 oraz 19-20 powinny zostać tak przeformułowane, aby kursanci skupili się na zbieraniu materiałów związanych z tematem warsztatów, ich prezentacji reszcie grupy oraz wymianie przemyśleń i pracę z głosem (ćwiczenie 11.).

Ocena kursu

Kwestionariusze, które kursanci wypełniają na początku i końcu warsztatów znajdują się wśród załączonych materiałów, wraz z kwestionariuszem dla instruktorów. Jednakże, wskazane jest, aby opinie o kursie były zbierane zarówno w formie

pisemnej, jak i ustnej. Jednym ze sposobów na zachęcenie uczestników do dzielenia się wrażeniami na temat warsztatów jest metoda opisana poniżej.

Rozdaj kursantom kartki w dwóch kolorach. Poproś, aby na jednych zapisali to, co się im podobało, a na drugich to, co chcieliby zmienić. Gdy skończą, poproś, aby przyczepili kartki do tablicy, następnie przeczytali je na głos i skomentowali. Powstałe w ten sposób kolekcje kartek, pogrupowanych według kolorów można sfotografować i zachować jako punkt odniesienia podczas kolejnych warsztatów.

Kwestionariusze zostały opracowane przez zespół ewaluatorów projektu *Crosstalk* w celu udokumentowania postępów uczestników kursu w odniesieniu do celów projektu. Są cenną wskazówką dla instruktorów, gdyż zawierają informacje o poszczególnych kursantach oraz ich życzeniach i zainteresowaniach.

Harmonogram Kursu w Łodzi – Kobiety w Mediach- Dzień Pierwszy

UNIwersytet Łódzki: 23-24 kwietnia , 2010

# Ćwiczenia	Cele	Charakterystyka	Metody, wyposażenie, materiały / pomoce	Czas	
Ćwiczenie 1.	<u>Cel 1.</u> Usprawnienie komunikacji, wzmocnienie zaufania	1. Powitanie: W. Oleksy Instruktorzy i uczestnicy przedstawiają się, mówią kilka słów o sobie, czym zajmują	<u>Metoda 1.</u> Instruktorzy i kursanci przedstawiają się na siedząco Każdy ma na to od 1 do 2 min. Wszyscy zapisują swoje imiona i podstawowe informacje o sobie na etykietach/kartkach	1. = 15 min 10. 00-10. 15	Oleksy
Ćwiczenie 2.	<u>Cel 2.</u> Zapoznanie uczestników z materiałem kursu	2. Prezentacja w Power Point dotycząca zarysu i celów kursu	<u>Metoda 2.</u> Prezentacja w Power Point <u>Wyposażenie:</u> komputer, rozkładany ekran, projektor, głośniki	2. = 30 min 10.15-10. 45	Oleksy
Ćwiczenie 3.	<u>Cel 3 A.</u> Przełamanie oporów / zwrócenie uwagi na ograniczenia czasowe	3. <u>Krótkie wywiady:</u> Gra wprowadzająca	<u>Metoda 3 A.</u> Kursanci dobierają się w pary i przeprowadzają ze sobą krótkie wywiady, posługując się informacjami zamieszczonymi na etykietach (5 min. każda para)	3 A. = 30 min 10. 45-11. 15	Rozalska

	<u>Cel 3 B.</u> Poprawa umiejętności komunikacyjnych : Ćwiczenia ze sprzętem do rejestracji dźwięków i mikrofonem	Wywiady przy użyciu mikrofonu i sprzętu nagrywającego	<u>Metoda 3 B.</u> Ćwiczenie praktyczne z mikrofonem i sprzętem nagrywającym („ukryte” wywiady)- każda para 10 min. <u>Wyposażenie:</u> sprzęt do odtwarzania nagrań, czasomierz, 2 zestawy do rejestracji dźwięku, 2 mikrofony, 2 przepierzenia, kartki do notowania, Potrzebne są dwa pomieszczenia	3B. = 45 min 11. 15-12. 00 A-B = 1.15. h	
Przerwa				= 15 min	
Ćwiczenie 4.	<u>Cel 4.</u> Usprawnienie umiejętności słuchania i sporządzania notatek	4. Kursanci słuchają 2-3 nagrań z wybranymi losowo wywiadami Sporządzają notatki i dzielą się uwagami i komentarzami	<u>Metoda 4.</u> Obserwacja, myślenie krytyczne	4. = 45 min 12. 15-13. 00	W. Oleksy
Ćwiczenie 5.	<u>Cel 5.</u> Wprowadzenie do tematyki genderowej	5. Podstawowe terminy i pojęcia, np.: płeć a gender Przedstawiona zostanie teoria społecznej konstrukcji gender	<u>Metoda 5.</u> Połączenie wykładu z prezentacją w Power Point, handouty <u>Wyposażenie:</u> komputer, rozkładany ekran, projektor, głośniki	5. = 45 min 13. 00-13. 45	E. H. Oleksy
Przerwa na lunch				13.45-14.45	
Ćwiczenie 6.	<u>Cel 6.</u> Sposoby przedstawianie gender w mediach i przekazywanie doświadczeń między pokoleniami	6. Analiza najważniejszych polskich dzienników i lokalnych gazet pod kątem: 1. do kogo należą; 2. kim są najważniejsi dziennikarze; 3. jakie tematy przeważają; d) prezentacji danych statystycznych odnośnie przedstawiania gender w polskich mediach	<u>Metoda 6.</u> Ćwiczenia praktyczne: Analiza i dyskusja na temat wybranych materiałów prasowych, mające na celu sformułowanie wniosków odnośnie przedstawiania kobiet i mężczyzn w polskich gazetach Kursanci otrzymują 1-2 kopie materiałów prasowych i analizują je w parach pod kątem prezentowania gender, później prezentują swoje spostrzeżenia i formułują wnioski Instruktorzy moderują dyskusję i podsumowują wnioski i spostrzeżenia <u>Wyposażenie:</u> kartki papieru dużego formatu, projektor LCD,	6. = 1.5 h 14. 45-16. 15	

			składany ekran, głośniki, handouty		
Ćwiczenie 7.	Cel 7. Ocena zadań 1-6. Uwagi uczestników	7. Instruktorzy omawiają z kursantami przerobione zadania 1-6 Uczestnicy dzielą się uwagami, dotyczącymi programu kursu i wypełniają formularze ewaluacyjne	Metoda 7. Dyskusja, „burza mózgów” Wypełnianie formularzy ewaluacyjnych	7. = 30 min 16. 15-16. 45	
Ćwiczenie 8.	Cel 8. Gender i muzyka	8. Analiza wybranych tekstów piosenek, połączona z wysłuchaniem oryginałów Dyskusja nad tym jak kobiety są przedstawiane w tych piosenkach – czy są aktywne, czy pasywne, jakie role społeczne są im przypisane, etc. Instruktorzy zachęcają kursantów do omówienia przykładów opisanych w piosenkach, afirmujących role kobiet, które odnosiłyby się do kobiecych doświadczeń lub przedstawiały je jako „aktywne bohaterki”	Metoda 8. Podziel grupę na 2-3 osobowe zespoły. Każdy zespół analizuje jedną piosenkę (przez 10-15 min.) Później każdy zespół przedstawia swoją interpretację piosenki/wideoklipu Ćwiczenie zakończone jest dyskusją Wyposażenie: komputer z dostępem do Internetu, nagrywarka CD, handouty z tekstami piosenek, kartki do robienia notatek	8. = 1 h 16. 45-17. 45	
KONIEC DNIA PIERWSZEGO				(1-8) = 6. 30 h	

Harmonogram Kursu w Łodzi– Kobiety w Mediach – Dzień Drugi

# Ćwiczenia	Cele	Charakterystyka	Metody, wyposażenie, materiały / pomoce	Czas	
Ćwiczenie 9.	<u>Cel 9.</u> Sposoby przedstawianie gender w talk-showach radiowych	9. Analiza programów mainstreamowych i lokalnych rozgłośni radiowych ze szczególnym uwzględnieniem, talk-showów, podejmujących tematykę społeczną Należy zwrócić uwagę na to: a) kim są prowadzący audycje; b) kim są zaproszeni rozmówcy;	<u>Metoda 9.</u> Analiza i dyskusja nad wybranymi audycjami radiowymi, w celu sformułowania wniosków odnośnie przedstawiania kobiet i mężczyzn w polskich rozgłośniach radiowych Kursanci wysłuchują 3-4 nagranych audycji radiowych i w 3-osobowych zespołach	9. = 2 h 10.00-11.130	

		c) jakie tematy przeważają	Analizują przedstawione wyobrażenia genderowe Analiza dokonana jest w oparciu o „formularz analizy radiowej”, którego celem jest uporządkowanie informacji, a przez to ułatwienie dyskusji Następnie każdy zespół przedstawia swoje spostrzeżenia I konkluzje Instruktorzy moderują dyskusję i podsumowują wnioski i spostrzeżenia <u>Wyposażenie:</u> kartki papieru dużego formatu, 3-4 zestawy do rejestracji dźwięku, głośniki, „formularz analizy radiowej”, handouty		
Ćwiczenie 10.	<u>Cel 10.</u> Zapoznanie się ze stereotypowymi wyobrażeniami gender w reklamach	10. Analiza wybranych przykładów reklamy prasowej, radiowej i telewizyjnej z uwzględnieniem stereotypowych wyobrażeń ról genderowych Należy zwrócić uwagę na to: a)kto reklamuje jaki produkt lub usługę; b)jakie role społeczne przypisane są kobietom i mężczyznom w reklamach; c)co nam to mówi o naszym społeczeństwie i przemyśle reklamowym	<u>Metoda 10:</u> Analiza i dyskusja na temat wybranych reklam prasowych, radiowych i telewizyjnych, mające na celu sformułowanie wniosków odnośnie sposobów przedstawiania kobiet i mężczyzn w polskich reklamach Kursanci pracują w 3-osobowych grupach. Analizują reklamy zamieszczone w prasie, radio i telewizji, zwracając szczególną uwagę na to, jak przedstawiani są w nich mężczyźni i kobiety. Formułują wnioski dotyczące społecznego, ekonomicznego i politycznego znaczenia takich sposobów obrazowania. Następnie każdy zespół przedstawia swoje spostrzeżenia I konkluzje	10. = 2 h 11.00-11.30	

			Instruktorzy moderują dyskusję i podsumowują wnioski i spostrzeżenia Przed rozpoczęciem zadania kursanci oglądają wystawę reklam w hallu. Krótko omawiają to, co widzieli Wyposażenie: kartki papieru dużego formatu, projektor LCD, składany ekran, głośniki, handouty		
Ćwiczenie 11.	<u>Cele 11.</u> Omówienie wniosków z ćwiczeń 8-10 Rozwinięcie tematu problematyki genderowej	11. Instruktor pokrótce wyjaśnia cele, powtarza definicje gender i zrównoważonej reprezentacji oraz zachęca do dalszego zajmowania się tematem przy uwzględnieniu własnych doświadczeń	<u>Metoda 11.</u> Podziel grupę na 3 zespoły, które przygotowują omówienie zadań 8-10. Po 15-20 minutach zespoły przedstawiają swoje konkluzje. Czas na dyskusję <u>Wyposażenie:</u> 3 arkusze papieru dużego formatu, notatniki	11. = 1 h 11.30-12.30	
Przerwa				12.30-12.45	
Ćwiczenie 12.	<u>Cel 12.</u> Nauka i rozwijanie umiejętności przeprowadzania wywiadów Wprowadzenie do podstaw montażu	12. W oparciu o wiadomości zdobyte w ćwiczeniu 11., kursanci ćwiczą przeprowadzenie wywiadów: zadawanie prawidłowych pytań, praca z mikrofonem, nagrywanie, zapisywanie nagrań, a wreszcie montaż	<u>Metoda 12.</u> Po krótkim wprowadzeniu uczestnicy zajęć dobierają się w pary i wspólnie opracowują wywiady, ćwiczą montaż <u>Wyposażenie:</u> sprzęt nagrywający, duże arkusze papieru, kartki do notowania	12. = 1 h 12.45-13.45	
Ćwiczen 13.	<u>Cel 13.</u> Prezentacja wybranych wywiadów Omówienie wywiadów przez uczestników	13. Uczestnicy wysłuchują 3-4 wybranych wywiadów. Następnie dzielą się swoimi wrażeniami	<u>Metoda 13.</u> Bezpośrednia obserwacja i dyskusja Wyposażenie: zestawy rejestrujące dźwięk, kartki, duże arkusze papieru	13. = 30 min 13.45-14.15	
Ćwiczenie 14.	<u>Cel 14.</u> Ocena kursu przez uczestników Zakończenie kursu	14. Uczestnicy wypełniają formularze ewaluacyjne	<u>Metoda 14.</u> Krótkie wystąpienie instruktora Wypełnienie formularzy ewaluacyjnych, Zakończenie kursu	14. = 30 min 14.15-14.45	

ANEKSY

Projekt *Crosstalk* - Aneks 1.

Ćwiczenie: wprowadzenie, zapoznanie się ze sprzętem nagraniowym, pierwsze praktyczne ćwiczenia

Potrzebne będą: sprzęt do rejestracji dźwięku, głośniki, kable

Instrukcja dla kursantów

Podzielcie się na niewielkie zespoły (2-3-osobowe). Każdy zespół otrzymuje jeden zestaw nagrywający dźwięk. Na początku podłączcie wszystkie akcesoria. Następnie każda osoba w zespole, nagrywa w odosobnieniu, krótki materiał, w którym przedstawia się innym. Maksymalny czas każdego nagrania - 1 minuta!

Nagrania

Przedstaw się.

Czego oczekujesz po warsztatach?

Zamiast słów kursanci mogą nagrywać również inne dźwięki. W tym wypadku instrukcja dla kursantów powinna brzmieć: „Przedstaw się nagrywając dźwięk, który najlepiej cię charakteryzuje” lub „Opowiedz historię, używając przy tym tylko TRZECH dźwięków”.

Instruktorzy pomagają kursantom w przygotowaniu sprzętu do nagrań i odpowiadają na ich pytania. Każdy uczestnik nagrywa materiał w ustronnym, pozbawionym hałasu miejscu. Należy pamiętać, że nie chodzi tutaj o nagranie wywiadu, dlatego każdy pracuje indywidualnie, także samodzielnie przygotowuje sprzęt. Przygotowaniom wywiadów służy inne ćwiczenie, w dalszej części warsztatów. Gdy wszyscy uczestnicy skończą nagrania, instruktor odtwarza je przy udziale całej grupy. Razem omawiają problemy techniczne, wrażenia związane ze słyszeniem własnego głosu... Nie należy zapomnieć o podłączeniu sprzętu odtwarzającego do głośników.

Kursanci mają na to ćwiczenie 20 minut. Następnie wszyscy spotykają się w głównym pomieszczeniu warsztatów.

Czas trwania: 20 minut na nagrania

20 minut na odsłuchanie i dyskusję

Po tym ćwiczeniu wprowadź kursantów w tematykę warsztatów. Zanim kursanci przystąpią do ćwiczenia poinformuj ich, że służy ono bliższemu poznaniu się i że wszelkie informacje dotyczące warsztatów będą im udzielone po jego zakończeniu.

Projekt *Crosstalk* - Aneks 2.

„Ukryte” wywiady – gra wprowadzająca, na początku zajęć

Krótko przypomnij, że rozmowa jest podstawą warsztatu radiowego

Siedząc za przepierzeniem, będziemy przeprowadzać ze sobą wywiady. W tym czasie reszta grupy słucha i sporządza notatki odnośnie:

- co jest ważne dla atmosfery i wątku rozmowy?
- jakie pytania wywołały interesujące odpowiedzi?
- co różni taki wywiad od normalnej rozmowy?

Zasady gry

- Każda osoba (włączając instruktora i ewaluatora, jeżeli jest obecny) zapisuje na kartce dwa tematy, o których mogłaby opowiedzieć, następnie podpisuje kartkę swoim imieniem;
- Instruktor zbiera kartki i tasuje je jak talię kart gotową do rozdania;
- Każdy uczestnik wyciąga jedną kartkę. Jeżeli ktoś wylosuje własną kartkę lub kartkę osoby, którą dobrze zna, odkłada ją na miejsce i losuje inną. Jeżeli wśród kursantów znajdują się rodzeństwa lub znajomi, powinni losować kartki na samym początku - wymiana kartek jest łatwiejsza, gdy jest ich więcej.
- Celem gry jest przeprowadzenie krótkich wywiadów (około 2 minut), skupiających się na temacie, a nie na osobie. Informacje o kursantach pojawiają się w trakcie.

Wskazówki dla instruktorów

- Gdy kartki zostaną rozdane, daj kursantom 2-3 minuty na zastanowienie się nad pytaniami. Trzy lub cztery kluczowe słowa wystarczą;
- W tym czasie ustaw przepierzenie lub tablicę korkową, za którą prowadzący rozmowę będą mogli się schować. Ustaw dwa krzesła naprzeciwko siebie w taki sposób, aby grupa nie mogła widzieć, a jedynie słyszeć rozmówców;
- Można ustawić mikrofon i nagrać wszystkie wywiady na jedną ścieżkę, nie w celu ich odtwarzania, czy późniejszej emisji, lecz aby kursanci oswoili się z obecnością mikrofonu lub gdyby któryś z kursantów chciał odsłuchać konkretny fragment. Mikrofon może być również atrapą – nie musi być wówczas podłączony.
- Na wstępie, poradź kursantom, aby nie rozpoczynali od zbyt długich pytań;
- Użyj zegarka lub stopera, aby rozmówcy wiedzieli, kiedy minie ustalony czas. Zanotuj zadane pytania oraz imiona osób przeprowadzających wywiad;
- Pomóż kursantom w płynnym przeprowadzeniu ćwiczenia;
- Nie rób przerwy na dyskusję. Gdy wszystkie wywiady zostaną ukończone kursanci powinni lepiej orientować się w temacie. Wówczas instruktor może zapytać kursantów, jak czuli się w poszczególnych rolach (zadający pytania, odpowiadający, słuchacz) i które pytania wydały im się najlepsze. Czy ktoś miał wrażenie, że pytania były zbyt osobiste?

Cel gry

- Kursanci muszą się poznać. Na tym etapie ich zainteresowania są ważniejsze od szczegółów z ich biografii;
- Uczestnicy, którzy nie mieli wcześniejszych doświadczeń związanych z radiem, mogą poznać jak bardzo osobisty, a jednocześnie publiczny może być przekaz radiowy;
- Poruszając się po pomieszczeniu, w którym prowadzone są warsztaty, uczestnicy zaczynają się do niego przyzwyczajać;
- Mikrofon przestaje być dla nich obcym przedmiotem;
- Nawet bez konieczności prowadzenia dyskusji na ten temat, kursanci mogą sobie uzmysłwić, czemu służy wysłuchanie wywiadu na żywo i dlaczego niektóre pytania są bardziej efektywne oraz pomocne od innych.

Projekt *Crosstalk* – Aneks 3.

Uzgodnienie zasad prowadzenia zajęć

Kursanci powinni zaakceptować reguły, które będą obowiązywać podczas warsztatów.

Kursanci dzielą się swoimi propozycjami z instruktorem, który zapisuje je na dużym arkuszu papieru. Później instruktor uzgadnia, które zasady pozostawiać, a które wykreślić.

Pamiętaj, aby nie przesadzić z ilością reguł.

Dwie, trzy w zupełności wystarczą.

Na początku drugiego dnia zajęć instruktor pyta, kursantów, czy chcieliby zmienić, którąś z reguł.

Projekt *Crosstalk* – Aneks 4.

Czyniąc obrazy zawarte w reklamach bardziej transparentnymi

Zdjęcia podobne do tych, które zostały załączone poniżej, można spotkać we wszystkich gazetach, kolorowych pismach, reklamie i telewizji. Co mówią nam o życiu i panujących stylach? Kto je tworzy, finansuje ich przygotowanie i dystrybucję? I dlaczego? W jaki sposób obrazy te wpływają na nasze codzienne życie?

Instruktorzy wybierają reklamy konkretnego produktu lub odnoszące się do specyficznego stylu życia. Całą grupą sporządzi z nich wystawę, seksistowskich wizerunków, które posłużą jako inspiracja do dyskusji i krytyki.

Uwagi i zalecenia:

- Przed rozpoczęciem zajęć wybierz około 20 zdjęć i przyjrzyj się im dobrze;
- Rozłóż zdjęcia na stole i podczas przerwy poproś kursantów, aby każdy wybrał jedno, które robi na nim/niej największe wrażenie (instruktorzy również uczestniczą w tym ćwiczeniu);
- Gdy przerwa się skończy poproś, aby kursanci po kolei przypinali do tablicy wybrane przez siebie zdjęcia, tłumacząc swój wybór;
- Miej na uwadze fakt, iż poprzez branie zdjęć do ręki, chodzeni z nimi po sali, traktowanie ich jako przedmiotów, którymi mogą swobodnie dysponować, uczestnicy dokonują odwrócenia hierarchii narzuconej przez retorykę reklamy;

Jeżeli grupie trudność sprawia rozłożeni zdjęć i obrazów na czynniki pierwsze, instruktorzy mogą pomóc formułując pytania, które odnoszą się to problematyki genderowej, na przykład:

Jakie sprzeczności zawiera dane zdjęcie?

Czego możemy się domyślać o życiu postaci widniejących na zdjęciach?

Czy zdjęcie sprawia, że oglądający ma ochotę identyfikować się z przedstawioną postacią?/ W jaki sposób zdjęcie na nas oddziałuje?/ Czy identyfikujemy się ze sceną na zdjęciu, czy też budzi ona nasz sprzeciw?

Jakie skojarzenia wywołuje zdjęcie?

Czy przedstawia odniesienie do życia, kogoś z nas?

Jakie informacje dla kobiet i mężczyzn przekazują takie zdjęcia?

Odkryj wszystkie strony rzemiosła. Na przykład, na wystawie „Kuchnia i Kultura”

(Plakat Monachijskich Targów Wzornictwa i Rzemiosła, Marzec 2009)

Projekt *Crosstalk* – Aneks 5.

Wysłuchanie i analiza wywiadów

Praktyka jest najlepszym sposobem na opanowanie sztuki przeprowadzania dobrych wywiadów. Bardzo przydatne jest również słuchanie jak największej ilości wywiadów, jak tylko możliwe, i przeanalizowanie, co sprawia, że są dobre (lub przeciętne). Słuchając wywiadów sporządź listę kluczowych słów pochodzących z pytań i odpowiedzi – pozwoli ci to lepiej zrozumieć wątek rozmowy i odkryć przepis na dobre pytania!

Warto uwzględnić:

- Czy podobał ci się wywiad? Dlaczego?
- Co było szczególnie ciekawe, a co wydało ci się nudne? Dlaczego?
- Co było głównym tematem wywiadu, a co wątkiem pobocznym? Jak się rozwijał?
- Jak główny temat został podzielony na pytania?
- Co sprawiało, że rozmowy słuchało się łatwo (trudno)?
- Czy miałeś wrażeni, że byłeś obecny podczas rozmowy?
- Jak osoba przeprowadzająca wywiad, wykonywała swoją rolę? W których miejscach można było to zauważyć?
- Czy osoba zadająca pytania reagowała na wskazówki, słowa klucze podsuwane przez gościa (gości)? Jak uważnie ich słuchała? Czy w którymkolwiek momencie wywiadu gość został poproszony o wyjaśnienie tego, co przed chwilą powiedział?
- Jakie pytania zostały zadane? Czy ich zakres był zbyt wąski, a może były zbyt ogólne?
- Czy spostrzegłaś(-eś) jakiegokolwiek stereotypu lub klisze zawarte w pytaniach?
- Czy powstało wrażenie, że gość powinien skorygować to, co powiedział?
- Jakie było pierwsze pytanie? Czy było owocne, czy też nie?
- Czy podczas rozmowy były jakieś momenty napięcia?
- W jakim kontekście słyszałaś(-eś)/oglądałaś(-eś) wywiad? Czy wywiad mógłby zostać wyemitowany w innej rozgłośni lub innym formacie?
- Czy wywiad zawierał informacje, które pozwoliły ci zrozumieć główny temat?
- Czy nagranie zostało zmontowane?

Możesz nagrać wywiad radiowy lub wejść na stronę, zawierającą podcasty, aby móc wysłuchać konkretnego wywiadu kilka razy i lepiej zanalizować zachodzące interakcje!

Projekt *Crosstalk* – Aneks 6.

Ćwiczenie: Szum i gender

Podziel kursantów na małe zespoły. Każdy zespół otrzymuje rejestrator dźwięku. Każda osoba w zespole nagra jeden lub dwa dźwięki związane z typowymi lub nietypowymi zachowaniami genderowymi.

Każdy uczestnik ma na to 30 sekund!

Cała grupa wysłuchuje nagrań.

Ćwiczenie: Wywiad, Role Genderowie, Wzorce

Podziel uczestników na pary. Każda para otrzymuje rejestrator dźwięku. Jedna osoba zadaje pytania, druga odpowiada. Każdy wybiera sobie piosenkarza/piosenkarkę, w którego/której rolę się wcieli. Inspiracją mogą być tutaj, okładki płyt CD, o których rozmawialiśmy wcześniej.

Rozmowa trwa maksymalnie 3 minuty.

Cała grupa wysłuchuje wspólnie nagrań

Projekt *Crosstalk* – Aneks 7.

Przygotowanie debaty radiowej/panelu dyskusyjnego

Atrakcyjna i wymagająca forma wypowiedzi

Prowadzenie rozmów przy „okrągłym stole”, jest bardzo dobrą metodą na zaprezentowanie i skonstrastowanie opinii. Oprócz wielu informacji, może

jednocześnie dostarczyć rozrywki. Z racji intymności radia, słuchający dyskusji radiowych, czują się znacznie bardziej zaangażowani, niż w wypadku typowych dyskusji panelowych.

Prezenter, który moderuje debatę radiową, ma do odegrania bardzo wymagającą rolę. Niniejszy materiał został napisany po to, aby do takiej roli przygotować. Nacisk położony jest tutaj na swobodę i dynamikę dyskusji, która zainteresuje słuchaczy. Aspekty techniczne nie zostaną omówione gruntownie, a jedynie przytoczone w stopniu, w którym musi je poznać osoba prowadząca dyskusję.

Temat i uczestnicy

Ciekawe aspekty tematu do dyskusji można znaleźć, organizując albo burzę mózgów, albo posługując się metodą mindmappingu. Gdy uda ci się określić wątki, które warto uwypuklić, poszukaj dodatkowych informacji w książkach i innych źródłach. Znalezione fakty i cytaty przydadzą się podczas debaty (zapisz je na kartkach, aby ułatwić dotarcie do nich podczas rozmowy).

Warto zaplanować przebieg dyskusji w taki sposób, aby informacje wprowadzające do jej tematu zostały podane na samym początku. W ten sposób słuchacze mają szansę na zorientowanie się w temacie, jednocześnie poznając punkt widzenia zaproszonych gości, którzy odpowiadają na pierwsze pytania. Następnie goście wymieniają się mniej lub bardziej kontrowersyjnymi opiniami. Struktura debaty radiowej może wyglądać w następujący sposób:

- Po pierwsze, przedstawienie tematu dyskusji i zaproszonych rozmówców;
- Następnie rozwinięcie tematu, uwypuklenie niektórych jego aspektów;
- W głównej części dyskusji rozmówcy po kolei omawiają poszczególne aspekty tematu;
- Podsumowanie dyskusji;

Taka struktura dyskusji może zostać uzupełniona o przerywniki lub punkty zwrotne konwersacji. Przerywniki mają charakter neutralny (muzyczna przerwa dla „złapania tchu”), bądź skupiają uwagę na konkretnej kwestii (np. fragment wywiadu, cytaty z

artykułu lub książki, dane statystyczne związane z tematem – informacje, do których uczestnicy debaty muszą się odnieść).

Gdy zapraszamy gości do udziału w dyskusji, należy unikać stereotypów i wybierać osoby, reprezentujące różne punkty widzenia na wybrany temat. Pamiętaj, że „eksperti” nie muszą być koniecznie prominentnymi osobistościami jak politycy, czy profesorowie. Ciekawi ludzie z ich doświadczeniami i przemyśleniami mogą być bardzo inspirującymi rozmówcami. W rzeczywistości, „eksperti” przyzwyczajeni do wystąpień publicznych często wykazują skłonności do przejmowania kontroli nad przebiegiem dyskusji lub do przyjmowania polemicznych stanowisk, jak w debatach politycznych bądź akademickich.

To ty jako osoba moderująca dyskusję, odpowiadasz za jej kształt. Podtrzymywanie dynamiki debaty stanie się łatwiejsze, jeżeli wcześniej zbadasz zapatrywania rozmówców na wybrany temat oraz sposoby prezentowania argumentów. Dzięki temu poznasz ich mocne strony, a oni będą mogli wyrobić sobie zdanie na twój temat. Jeśli zaproszeni goście nie mają doświadczenia w wystąpieniach medialnych, wcześniejszy kontakt da im większą pewność.

Formułowanie pytań, myślenie przestrzenne

W oparciu o analizę informacji związanych z tematem oraz wcześniejsze kontakty z gośćmi możesz podjąć decyzję, co do punktu wyjścia dyskusji oraz przystąpić do formułowania listy pytań. Nawet, jeśli nie wykorzystasz wszystkich pytań, to zastanowienie się nad kwestiami, które powinny zostać poruszone, pomoże ci w kształtowaniu przebiegu debaty. Będąc moderatorem dyskusji nie będziesz mieć częstej sposobności do wyrażenia swojej opinii jak tylko poprzez dobór pytań bądź wywołanie określonych skojarzeń.

Te same zasady dotyczą wywiadów z tylko jednym rozmówcą oraz dyskusji przy udziale kilku gości – pytania powinny mieć odpowiedni zakres. Jeżeli są zbyt ogólne, rozmówca będzie zmuszony do wyjaśnienia wielu kwestiach na raz. Natomiast jeśli są zbyt szczegółowe, to mogą zablokować dyskusję. Aby uniknąć uogólnień, możesz zachęcić swoich gości do uściślenia stanowisk, zadając im pytania odnośnie opracowanych aspektów tematu debaty. Warto zawczasu zastanowić się, które pytanie powinno zostać zadane, któremu gościowi (zobacz handout 9A).

Pamiętaj, że rozmowa kilku osób ma rzadko charakter linearny – nie jest to sekwencja faktów prowadzących do jasnej konkluzji, lecz zbiór przemyśleń na podstawie, których każdy formułuje własne wnioski. Zobrazowaniem tego schematu jest popularna gra, polegająca na łączeniu kropek. Jako moderator określasz punkty dyskusji, które rozmówcy łączą ze sobą. Nowe punkty mogą być na bieżąco dołączane do już istniejących. Na przygotowanych przez siebie kartkach z faktami i cytatami możesz podczas trwania dyskusji sporządzać notatki – kluczowe słowa oraz ich autorów.

Stworzenie wizualizacji tematu dyskusji, jak zasugerowano powyżej, pozwoli skupić się na poszczególnych aspektach, nie tracąc z oczu całkowitego obrazu. Wiąże się to z pojęciem „mapy umysłu”, która to metoda umożliwia analizę poszczególnych elementów badanej struktury bez nadmiernego skupiania się na szczegółach. Poruszanie się po tak zbudowanej mapie jest środkiem do stworzenia wątków dobrej dyskusji.

Określenie reguł dyskusji

W zależności od doboru gości zaproszonych do debaty, należy odpowiednio zaplanować oprawę. Przykładowo, jeżeli rozmówcy zostaną posadzeni w kole, ci z nich, którzy niechętnie zabierają głos, poczują się swobodniej, gdy zajmą miejsca vis-a-vis moderatora dyskusji. Analogicznie, łatwiej będzie kontrolować gości doświadczonych w konfrontacjach, jeżeli zasiądą po lewej lub prawej stronie osoby prowadzącej debatę. Uczestnicy dyskusji powinni mieć możliwość nawiązania kontaktu wzrokowego ze sobą i moderatorem. Względy praktyczne przemawiają za rezygnacją z użycia stołu i prostym ułożeniem krzeseł (mikrofony powinny być rozmieszczone tak, aby zbierały głosy wszystkich rozmówców z jednakowym natężeniem dźwięku)

Przed rozpoczęciem nagrania warto uzgodnić z dyskutantami gesty, których będziesz używać w trakcie moderowania przebiegu dyskusji. Oto niektóre z nich:

- e) gdy dwie osoby zaczynają mówić jednocześnie, ręką wskazujesz na dyskutanta, który powinien zabrać głos. Drugi rozmówca czeka na swoją kolej.

f) jeżeli wypowiedź któregoś z gości jest zbyt długa lub zawiera informacje niejasne dla słuchaczy, odpowiednim gestem sygnalizujesz konieczność jej zakończenia.

Dzięki temu nie będziesz musiała/musiał przerywać swoim gościom. Jeżeli, któryś z dyskutantów będzie chciał zabrać głos w trakcie debaty, może podnieść rękę. Proste gesty pozwalają uniknąć sytuacji, w których kilku dyskutantów mówi jednocześnie, co dezorientuje słuchaczy.

Aby odpowiednio zaplanować dyskusję i ułatwić słuchaczom identyfikację rozmówców, powinnaś/powinieneś jako moderator zwracać się do dyskutantów po imieniu, nie tylko na samym początku, ale również w trakcie debaty. Zadanie pytania konkretnej osobie jest lepszym rozwiązaniem niż skierowanie go do całej grupy. Ponadto, pomaga to w płynnym przechodzeniu między problemami, jak również daje szansę wszystkim gościom na wypowiedzenie własnego zdania.

Projekt *Crosstalk* – Aneks 8.

Nagrywanie sondy ulicznej

Uwagi ogólne

4. Czy temat sondy pozwala respondentom na sformułowanie zwięzłych wypowiedzi?
5. Gdzie będziesz nagrywać sondę?
6. Czy twoi respondenci będą w różnym wieku i o zróżnicowanym statusie społecznym?

Pamiętaj, że choć sondy uliczne wydają się dość proste w przeprowadzeniu, wymagają czasu na przygotowanie. Dlatego odpowiednio wcześniej opracuj pytania, które zadasz.

Zastanów się nad pytaniami, które zadasz

To samo pytanie zostanie zadane wielu osobom. Jeżeli jest zbyt ogólne, respondenci mogą mieć trudności z udzieleniem odpowiedzi. Jeżeli zbyt szczegółowe, mogą odpowiedzieć jednym słowem.

1. Zbierz informacje odnośnie tematu sondy (gazety, internet). W następnej kolejności opracuj pytania i zadaj je kolegom, aby sprawdzić czy uzyskane odpowiedzi są interesujące.
2. Ze względów etycznych, jak i prawnych odpowiedzi na zadane pytania powinny uwzględnić możliwie szerokie spektrum opinii na dany temat.

Przygotowanie sprzętu

1. Wybierz odpowiedni sprzęt do nagrań. Poradź się specjalistów.
2. Sprawdź mikrofon i resztę sprzętu. Upewnij się, że potrafisz go obsługiwać.
3. Nagraj próbkę głosu kolegi/koleżanki. Czy jest dobrze słyszalny? (twój głos ma mniejsze znaczenie, gdyż zostanie wycięty podczas montażu.
4. Skoryguj pytania, jeżeli uważasz, że są niewłaściwe.
5. Jeżeli trudność sprawia ci jednocześnie zadawanie pytań i obsługiwanie sprzętu zaaranżuj pomoc.
6. Podczas przeprowadzania sondy notuj imiona i nazwiska respondentów oraz ich wypowiedzi, ułatwi to późniejszy montaż.

Realizacja nagrań

1. Wybierz miejsce, gdzie nie ma zbyt dużego hałasu (ruch uliczny). Przez około jedną minutę nagrywaj dźwięk otoczenia, który na etapie montowania całości przyda się do wygładzania przejść między fragmentami nagrania.
2. Pokaż, że jesteś dziennikarzem radiowym (za pomocą znaczka, plakietki, koszulki z logo, mikrofonu).
3. Podejdź do wybranej osoby (na początku bez mikrofonu). Przedstaw się i spytaj czy zechciałaby wziąć udział w sondzie ulicznej. Nie zdziw się, jeśli spotkasz się z chłodną reakcją – to normalne.
4. Pamiętaj, że prawo wymaga, abyś przed dokonaniem nagrania uzyskał na to zgodę swojego rozmówcy. Nagrywanie bez takiej zgody jest nielegalne!

5. Zaczynij nagranie. Gdy kończysz zadawać pytanie, od razu skieruj mikrofon w stronę respondenta. Nie oddawaj mikrofonu! Trzymaj go swobodnie, ale pewnie.
6. Dla krótkiej sondy, trwającej około 2 minut, potrzebnych jest 10-15 minut nagrań. Wymaga to zadania pytań około 30 osobom.
7. Najlepiej, jeśli za każdym razem rozmawiasz tylko z jedną osobą. Jeżeli podchodzisz do grupy osób, sytuacja jest trudniejsza do opanowania (odpowiednie skierowanie mikrofonu itd.).
8. Po każdej rozmowie podziękuj za udział w sondzie. Respondenci mogą dopytywać się terminu jej emisji.
9. Nie zapomnij notować, kto udzielił danej odpowiedzi.

Po zakończeniu nagrań

1. W radiu lub u siebie w domu, przejrzyj notatki i odsłuchaj parę razy nagranych materiałów. Oceń, które fragmenty nadają się do użycia (jakość dźwięku, które odpowiedzi są interesujące).
2. Dobrą praktyką jest dokładne opisanie czasu i lokalizacji fragmentu nagrania. Na przykład: ścieżka 4, 1:48 – 2:05, nastolatek w stroju do piłki nożnej „Mam dość tego, jak miasto cacka się z turystami. Żyjemy tu cały rok i co oni zrobili dla nas? Gdy jakiś turysta pyta mnie o drogę na dworzec kolejowy, wskazuję zły kierunek”.
3. Warto zapisać wybrany fragment nagrania w całości lub tylko jego początek i koniec, jeśli jest zbyt długi. Bardzo ułatwia to późniejszy montaż.

Kolejność fragmentów

1. Ułóż w odpowiedniej kolejności notatki, zawierające fragmenty nagrania, które chcesz użyć.
2. Który fragment pasuje na początku, a który na końcu?
3. Czy możesz skonstruować niektóre wypowiedzi, zestawiając je ze sobą?
4. W którym momencie nagrania (najprawdopodobniej na początku lub między wypowiedziami respondentów) dodasz swoją kwestię. Co chcesz powiedzieć?
5. Gdy już zdecydujesz się na odpowiednią kolejność, zapisz ją.

Tworzenie własnego tekstu

1. Napisz swój wstęp do sondy, jak również pozostałe wtrącenia. Pisz wyraźnie, aby nie mieć problemów z ich odczytaniem.
2. Pamiętaj, że wstęp powinien kończyć się pytaniem. Po nim domontowany zostanie fragment, zawierający odpowiedź jednego z respondentów.

Nagraj swoje teksty i rozpocznij montaż

1. Gdy skończysz nagrywać wstęp i wtrącenia, będziesz mieć już wszystkie elementy potrzebne do montażu: twoje teksty, odpowiedzi respondentów, dźwięk otoczenia. Jeśli nie masz doświadczenia w montażu cyfrowym, możesz potrzebować pomocy.
2. Zapisz wszystkie pliki w jednym folderze, w formacie wymaganym przez program do montażu (lepszy od formatu mp3 jest format „wave”). Nadaj plikom nazwy, które ułatwią ich identyfikację, stosując słowa klucze związane z nagraniem na nich materiałem np. „dworzec kolejowy”, „rudzielec”. Jest to lepsze rozwiązanie niż nazwy składające się z samych cyfr.
3. Zanim zaczniesz właściwy montaż, nastaw odpowiednią głośność i jakość dźwięku.
4. W programie do montażu stwórz nowy plik i zaimportuj do niego nagrane fragmenty.
5. Gdy wycinasz fragmenty nagrań lub tworzysz tzw. „przejścia”, odsłuchaj je po edycji, aby sprawdzić ich jakość. Jeżeli zmontowane fragmenty kończą się lub zaczynają zbyt gwałtownie, możesz wykorzystać nagrany dźwięk otoczenia i w ten sposób stworzyć wrażenia płynności nagrania.
6. Zachowaj końcową wersję pliku w odpowiednim formacie. Nie zapomnij zrobić kopii zapasowej na wszelki wypadek.
7. Wykasuj pliki, których nie używasz. Pliki dźwiękowe mogą zajmować dużo miejsca na twardym dysku.

Krótki opis sondy oraz oznaczenie początku i końca

Aby pomóc osobie, która będzie emitować twoją sondę w radio, opisz krótko jej temat, czas trwania, a także oznaczenie początku i końca (w jaki sposób się zaczyna, a w jaki kończy).

A propos kwestii etycznych i prawnych...

We wstępie wyjaśnij, że sonda jest losową próbką opinii wyrażonych przez respondentów („Zapytaliśmy przechodniów, co sądzą o...”). Nie należy jej mylić z badaniem naukowym, które musi być statystycznie potwierdzone („jedna trzecia mieszkańców miasta sprzeciwia się budowie kompleksu turystycznego”).

Projekt *Crosstalk* – Aneks 9.

Po co w ogóle się odzywać?

Fikcyjny dialog do odegrania przez grupę od 3 do 6 osób.

Rozdaj kopie dialogu. Każdemu uczestnikowi zaznacz markerem kwestię, którą ma odczytać. Ustaw uczestników w kole i poproś ich o wcielenie się w grupę ludzi stojących na ulicy. Następnie niech uczestnicy wymienią się rolami i ponownie odegrają scenkę.

- Słyszałaś/Słyszałeś, co chcą zrobić?
- Aaa... to. Chyba nie bierzesz tego poważnie?
- Oczywiście, że tak i uważam, że wszyscy powinni!
- Tylko dlatego, że ty tak uważasz, nie oznacza, że wszyscy muszą myśleć podobnie!
- Oczywiście! Nie muszę odzywać się za każdym razem, kiedy ty zabierasz głos!
- Nikt mnie nigdy nie słucha...
- Znam swoje zdanie i nie obchodzi mnie, co inni o tym sądzą!
- Po co ryzykować?
- Ktoś może się ze mną nie zgadzać
- Od kiedy nasze opinie, mają na coś jakikolwiek wpływ?

- Po prostu mam takie przeczucie, że to nie w porządku, ale nie potrafię powiedzieć dlaczego
- Słuchaj, możemy zagadać się na śmierć, a oni i tak mają to gdzieś
- Może powinniśmy zorganizować demonstrację?
- A kto z nas będzie przemawiał?
- Na pewno nie ja. Nie potrafię przemawiać do ludzi
- Ja, też nie. Zawsze się ze mnie śmieją, gdy zrobię jakiś błąd.
- Nie dziwię się, jak cię słyszę to też mi się chce śmiać
- Hej, wróćmy do tematu
- OK., to kto się im postawi?
- Ja nie mogę, mam za słaby głos
- Ja też nie. Nie chcę iść do więzienia
- I tak zrobią co będą chcieli, bez względu na to co powiemy
- W porządku, niech każdy zajmie się swoimi sprawami

Zaparkowany samochód

Fikcyjny dialog do odegrania przez grupę od 3 do 6 osób.

Rozdaj kopie dialogu. Każdemu uczestnikowi zaznacz markerem kwestię, którą ma odczytać. Ustaw uczestników w kole i poproś ich o wcielenie się w grupę ludzi stojących na ulicy. Następnie niech uczestnicy wymienią się rolami i ponownie odegrają scenkę.

- To jej nowy chłopak?
- Przyjeżdża tu już trzeci raz
- I ciągle o tej samej porze
- Zawsze, gdy jest sama
- Ale dzisiaj nie jest sama
- Pewnie dlatego nie przywiózł kwiatów
- Za każdym razem parkuje samochód w tym samym miejscu
- Dzisiaj przyjechał innym niż zwykle
- Więc, to musi być jakiś inny chłopak
- To pewnie ten z Południa

- Przecież, on nie ma samochodu
- Może teraz już ma
- Nie stać go!
- Poza tym, był tutaj tylko dwa razy
- Światła są zgaszone
- A okna zasłonięte
- U niej okna są zawsze zasłonięte
- Zachowują się bardzo cicho
- A może nikogo nie ma w domu?
- Jeszcze nikogo nie widzieliśmy
- Wcześniej, czy później ktoś się pokarze
- I wtedy go zobaczymy
- Nie przegapimy tego
- Poza tym wiemy, jak wygląda
- Nikt tak łatwo nas nie oszuka!

Projekt *Crosstalk* – Aneks 9a.

Ponowne ustalenie reguł prowadzenia warsztatów

Powtórz reguły, które grupa zaakceptowała w poprzednim tygodniu.

Zadaj pytanie: „Czy reguły nadal wam odpowiadają, czy nie? Jakie są wasze życzenia?”

Podziel kursantów, na małe zespoły. Każdy zespół otrzymuje sprzęt nagrywający.

Każda kursant samodzielnie nagrywa odpowiedź, na wyżej postawione pytania.

Czas na nagrania: 1 minuta dla każdego

Wspólnie z kursantami wysłuchajcie nagrań.

Projekt *Crosstalk* – Aneks 10.

Elementy radiowego show

Pomóż kursantom wybrać elementy show.

Co powinno zawierać i jakie są oczekiwania kursantów?

Np. muzyka, prezenter, rozmowa na żywo, materiały audio.

Podziel kursantów na dwie lub trzy grupy. Każda grupa pracuje nad inną częścią show. Poszczególne części mogą zostać wyemitowane jedna po drugiej tak, że tworzą spójną całość.

Zorganizuj próbne show radiowe

Potrzebne są: dwa pomieszczenia, zestaw głośników, kable, stół mikserski.

Głośniki zainstalowane są w pomieszczeniu, w którym siedzą słuchacze, natomiast stół mikserski w pomieszczeniu, z którego „nadawane” jest show.

Podłącz głośniki i stół mikserski. Razem z grupą wysłuchajcie show.

Projekt *Crosstalk* – Aneks 11.

Montaż cyfrowy – Podstawy

Po co montować nagrania?

- aby poprawić ich jakość;
- aby podkreślić najważniejsze części dłuższych wypowiedzi;
- ponieważ mam konkretny pomysł, jak coś przedstawić;
- aby zestawić różne opinie;
- ponieważ ciężarówka zagłuszyła moje nagranie;
- aby zmienić sekwencję nagrania;
- aby dołączyć dźwięk otoczenia lub muzykę;
- aby wyrównać jakość/głośność nagranych dźwięków.

Czego nie możemy osiągnąć za pomocą montażu?

- sprawić, aby nudne rozmowy stały się bardziej interesujące;
- zmieniać lub manipulować wypowiedziami np. poprzez łączenie różnych zdań;
- wyeliminować dźwięku otoczenia;
- poprawić nagrania, które są słabej jakości lub zawierają zakłócenia.

Czego potrzebuję przed rozpoczęciem montażu?

- jasnej koncepcji, co chcę przekazać słuchaczom?
- pisemnego planu lub szkicu, przedstawiającego kolejność montowanych fragmentów;
- skryptu tekstu, który będę nagrywać;
- wszystkich materiałów potrzebnych do montażu: wypowiedzi, muzyki, dźwięków, dźwięku otoczenia;
- komputera z kartą dźwiękową, oprogramowania do montażu, kabli;
- doświadczenia w posługiwaniu się oprogramowaniem do montażu lub fachowej pomocy;
- czasu, niekiedy bardzo dużo czasu – dlatego też wybierz prosty projekt na pierwsze nagranie;

Jakie będą następne kroki?

Przed montażem

- Zarejestruj nagrania np. wywiady, muzykę, dźwięki otoczenia;
- Wysłuchaj uważnie nagrań i sporządź notatki. Zdecyduj, które fragmenty użyjesz i w jakiej kolejności;
- Zastanów się czego brakuje: dodatkowych informacji, twoich komentarzy, dźwięków, muzyki? Przygotuj te elementy lub nagraj, jeżeli jest taka konieczność;
- Zgraj materiały na komputer i nazwij pliki tak, aby ułatwić ich identyfikację. Umieść je w jednym folderze. Pamiętaj, że pliki dźwiękowe zabierają dużo miejsca na twardym dysku;
- Rozpisz plan montażu. W jakiej kolejności zmontujesz poszczególne fragmenty? Jaka jest ich długość? Czy wymagana jest korekcja dźwięku i w których momentach?

- Sprawdź ponownie, czy wszystkie potrzebne materiały zostały zapisane na komputerze;

Przystęp do montażu zgodnie z rozpisany planem (obsługa zależy od programu)

- Skopiuj nagrania na oddzielne ścieżki – utworzą one warstwy rozmieszczone jedna na drugiej;
- Dokonaj korekcji poszczególnych ścieżek (wyrównaj głośność, usuń szumy);
- Wybierz potrzebne fragmenty z każdej ścieżki i przeciągnij je na lewo lub prawo;
- Uważaj, aby w wycinanych fragmentach zostawić na początku i końcu trochę wolnego miejsca. Wysłuchaj ich uważnie. Polegaj na uszach nie tylko na oczach.
- Zrenderuj plik i zapisz w preferowanym formacie
- Potrzebne materiały zapisz na płycie CD lub innym zewnętrznym nośniku. Usuń niepotrzebne pliki z komputera.

Kwestionariusz dla instruktorów – na zakończenie kursu

1. Sesja otwierająca (jeżeli miała miejsce)

- a) Co się udało?
- b) Co się nie udało?

2. Uwagi odnośnie całości kursu

a) Co się udało? (metodyka, tempo, interakcja między instruktorami a kursantami, interakcja między kursantami)

b) Co się nie udało?

3. Wyposażenie: Czy wystąpiły jakieś problemy?

4. Kwestie organizacyjne (dojazd, zakwaterowanie, uwagi instruktorów przyjeżdżających z zewnątrz odnośnie organizacji miejsca kursu, opieka nad dziećmi)

- a) Co się udało?
- b) Co się nie udało?
- c) W jakim stopniu kurs sprostał potrzebom/oczekiwaniom kursantów?
- d) Jakie są twoje doświadczenia związane ze szkoleniem? Czy współpraca w grupie układała się? Czy mogłaś/mogłeś wykorzystać swoją wiedzę i umiejętności? Czy znalazły one zastosowanie w kontekście lokalnej problematyki?
- e) Czy wybrane metody ewaluacji zajęć sprawdziły się (zaznacz)
  - kwestionariusz na początku warsztatów
  - kwestionariusz na końcu warsztatów
  - dzienniki
  - dyskusja w grupach

4. Miejsce na dodatkowe komentarze

Kwestionariusz dla kursantów (QP2)

ANKIETA OCENIAJĄCA (QP 2)

(W razie potrzeby proszę pisać na odwrocie strony)

1. Które elementy warsztatów lub poszczególnych sekcji były najbardziej interesujące? Dlaczego?
.....
.....
2. Które elementy warsztatów były najmniej interesujące? Dlaczego?
.....
.....
3. Co było Twoim największym osiągnięciem edukacyjnym podczas warsztatów?
.....
.....
4. Czy Twoje oczekiwania związane z warsztatami w jakikolwiek sposób nie zostały spełnione?
.....
5. Jak wykorzystasz zdobytą wiedzę podczas warsztatów?
.....
.....
6. Czy w przyszłości chciałabyś/chciałbyś dowiedzieć się więcej o przygotowaniu programów radiowych?
Tak [ ] Nie [ ]

CROSSTALK: ANKIETA ZGŁOSZENIOWA - (QP1)

(Registration and participant profile (QP1))

WSTĘP. W niniejszej ankiecie prosimy o podanie informacji potrzebnych do zakwalifikowania do udziału w WARSZTACIE pt: „Kobiety w Mediach”. Podane informacje będą przechowywane jedynie w celu kwalifikacji i nie będą udostępniane ani przekazywane osobom/instytucjom trzecim.

(Introduction. This questionnaire is intended to gain insight into the background of future participants in the course. The information will be kept private and will be used solely to improve the quality of the course.)

Prosimy o podanie następujących danych – Background Information

1. Nazwisko (Last Name).....
2. Imię (First Name).....

3. Tytuł (initials).....
4. Adres (Address): .....
- .....
- Telefon: ..... E-mail: .....
5. Rok urodzenia (Year of birth) ..... 6. Płeć (Gender): F .....or M.....
7. Zawód (Profession): .....
8. Język ojczysty (Native language): .....
9. Inne języki, którymi się posługujesz (What other languages do you speak):
- .....
10. Jak dowiedziałaś/dowiedziałeś się o WARSZTATACH (How did you learn about this course)?
- .....
- .....
11. Dlaczego chcesz uczestniczyć w WARSZTATACH (Please explain why you want to attend the course)?
- .....
- .....

Korzystanie z elektronicznych środków komunikowania (Media Experience)

12. Określ częstotliwość korzystania z poniżej podanych urządzeń wstawiając **X** w odpowiednie miejsce (What experience have you had personally using the following media and communications applications)?:

a. Komputera (Computer)

Nie korzystam (None).....	Korzystam czasami (A little).....
Korzystam często (Quite a bit).....	Korzystam bardzo często (A lot).....

b. E-mail

Nie korzystam (None).....	Korzystam czasami (A little).....
Korzystam często (Quite a bit).....	Korzystam bardzo często (A lot).....

c. Wyszukiwarki Internetowe (Web surfing)

Nie korzystam (None).....	Korzystam czasami (A little).....
Korzystam często (Quite a bit).....	Korzystam bardzo często (A lot).....

d) Fora społecznościowe (Social networking) np. Facebook, Twitter)

Nie korzystam (None).....   Korzystam czasami (A little).....

Korzystam często (Quite a bit).....   Korzystam bardzo często (A lot).....

**e) Robienie zdjęć (określ czym: komórką, aparatem cyfrowym, kamerą filmową)
(Taking still or moving pictures (please say with what device: mobile phone?
digital camera? film camera?))**

Nie korzystam (None).....   Korzystam czasami (A little).....

Korzystam często (Quite a bit).....   Korzystam bardzo często (A lot).....

f) formatowanie elektroniczne (Digital editing)

Nie korzystam (None).....   Korzystam czasami (A little).....

Korzystam często (Quite a bit).....   Korzystam bardzo często (A lot).....

.